

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2018

Bc. Kristýna Jiráková

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vodící pes z pohledu veřejnosti v průřezu generací

Public opinion on guide dogs across generations

Bc. Kristýna Jiráková

Vedoucí práce: Ph.Dr. Mgr. Pavlína Šumníková, Ph.D.

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vodicí pes z pohledu veřejnosti v průřezu generací vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze 12.7.2018

.....

Ráda bych poděkovala PhDr. Mgr. Pavlíně Šumníkové Ph.D. za její odborné vedení práce, vstřícnost a dobré rady na konzultacích, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování diplomové práce věnovala. Práce by nemohla vzniknout bez Ing. Hany Jasenovcové, která mi věnovala svůj čas na odborných konzultacích o zkoumané problematice. Děkuji Mgr. Marii Mlčkové, Ph.D. za metodické pokyny. Dík také patří všem respondentům, kteří se účastnili dotazníkového šetření.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zaměřuje na problematiku vodícího psa a jeho majitele z pohledu veřejnosti v průřezu generací pomocí kvalitativního výzkumného šetření. V teoretické části práce je představen vodící pes ve světové historii i na území českých zemí, legislativní opatření ohledně vodícího psa, komplexně popsany průběh výcviku vodícího psa a pohyb psa na veřejnosti. Praktická část práce popisuje kvalitativní výzkum formou dotazníkového šetření zaměřující se na populaci České republiky. Šetření zkoumalo znalosti veřejnosti o právním uchopení vodícího psa, o vhodném jednání s dvojicí vodící pes a jeho majitel a o výkonu práce vodícího psa. Výzkum přináší zmapování znalostí veřejnosti o problematice a návrh na cílenou edukaci zkoumaných generací. Diplomová práce přináší i metodu edukace respondentů v průběhu získávání dat k výzkumnému šetření.

KLÍČOVÁ SLOVA

dospělí, dvojice vodící pes a jeho majitel, vodící pes, kolemjdoucí, kompenzační pomůcka, mladí dospělí, nevidomý, senioři, veřejnost.

ABSTRACT

The diploma thesis focuses on the issue of guide dogs and their owners from in view of the general public across various generations through qualitative research. Theoretical part of the thesis introduces guide dog in world and Czech history, relevant legislative measures, fully describes course of dog training, and behavior of a guide dog in public. Practical part describes qualitative research, a questionnaire aimed at public in the Czech Republic. The survey examines public knowledge of legal measures about guide dogs, appropriate behavior towards a guide dog and its owner, and about guide dog's tasks. Research provides out look of the public 's knowledge and suggests targeted education for generations studied. The diploma thesis also brings method of educating respondents during data acquisition.

KEYWORDS

adults, couple guide dog and his owner, guide dog, passers-by, compensation aid, young adults, blind, seniors, the public.

Obsah

Úvod	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Vodící pes v historii.....	10
1.1 Historie výcviku vodících psů ve světě.....	10
1.2 Historie výcviku psů v českých zemích	14
2 Legislativní rámec kompenzační pomůcky	17
2.1 Možnosti získání vodícího psa	17
2.2 Práva pro pohyb vodících psů	19
2.3 Povinnosti držitelů vodících psů	22
3 Výcvik vodícího psa	27
3.1 Výběr vhodného pohlaví a plemene.....	27
3.2 Testování štěňat vhodných pro výcvik.....	28
3.3 Předvýchova psa.....	31
3.4 Výcvik psa v organizaci	33
3.5 Předání vodícího psa	37
3.6 Výcvik vodících psů ČR	37
4 Vodící pes na veřejnosti	39
VÝZKUMNÁ ČÁST	42
5 Kvantitativní šetření	42
5.1 Výzkumné problémy	42
5.2 Výzkumná strategie.....	43
5.3 Popsání výzkumného souboru.....	46
5.4 Průběh výzkumného šetření	47
5.5 Analýza dat.....	49

5.6	Vyhodnocení výzkumných problémů	75
6	Diskuse	86
Závěr	88

Úvod

Ve své diplomové práci se zaměřuji na problematiku vodícího psa a jeho majitel. V praktické části práce jsem zkoumala vztah veřejnosti ke dvojici vodícího psa a jeho majitele, a znalosti populace o problematice vodícího psa. Téma diplomové práce jsem vybrala na základě odborné přednášky o Vodícím psu od Ing. H. Jasenovcové, která byla uspořádána na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Protože mě tato problematika zaujala, zaměřila jsem se, po odborné konzultaci, na velmi zajímavé a dosud nezpracované téma diplomové práce „*Co se veřejnost o vodícím psu a jeho majiteli domnívá či ví?*“

První část práce popisuje fenomén vodícího psa, který se objevuje v historii lidí po celém světě, a to od amatérských počátků výcviku vodícího psa až k postupné profesionalizaci výcviku a ucelené uchopení problematiky. První část dále představuje přehled mezinárodních výcvikových organizací chránících kvalitu vycvičených psů. Následně představuji začátky výcvikových organizací v českých zemích a průběh profesionalizace služeb do současnosti.

Druhá část se zaměřuje na problematiku vodícího psa v české legislativě, především jaké jsou možnosti při žádání o vodícího psa a jaké jsou zákonné podmínky pro majitele vodících psů při pohybu na veřejném prostranství. Dále je popsáno, jak tyto podmínky zrakově postiženého jedince ovlivňují, a jsou shrnuty benefity, které vodící pes majiteli přináší a povinnosti, které musí majitel psa plnit.

Třetí část komplexně seznámí čtenáře s průběhem výcviku vodícího psa od výběru a testování vhodného štěněte určeného k výcviku, přes správný průběh a úskalí předvýchovy psa a podmínky a služby výcviku psa. Dále je představeno správné předání vodícího psa a navázání kontaktu mezi nevidomým a vodícím psem, až po porovnání s výcviky organizovanými v ČR.

Poslední úsek teoretické části popisuje nejčastější mýty veřejnosti o vodícím psu a nesprávné jednání kolemjdoucích s vodícím psem. Dále naznačuje rizika v každodenním životě nevidomého a jeho psa. Práce navrhuje, jakým způsobem může veřejnost dvojici správně pomoci při překonání těchto nesnází a kdy není vhodné zasahovat.

Výzkumné šetření je popsáno v páté části diplomové práce. Cílem kvantitativního šetření je zmapovat znalosti veřejnosti o problematice vodícího psa a jakým způsobem se tyto znalosti mezi zkoumanými generacemi liší. Na základě zpracování teoretických poznatků byla již v průběhu výzkumu provedena edukace zkoumaných generací, tedy oslovení veřejnosti při získávání dat k výzkumu a zajištění osvěty již oslovených respondentů.

Výzkum má přinést konkrétnější obraz o znalostech veřejnosti, na jehož základě bude usnadněná cílená osvěta, která povede ke zlepšení soužití veřejnosti a dvojice vodícího psa a jeho majitele.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vodící pes v historii

Lidé po celém světě již dlouho využívají dovednosti, inteligenci a smysly psů. Pes byl využíván pro svou rychlost a instinkty při ochraně domova a rodiny, výměnou za teplo domova, náklonost a stravu. Psí zrak a čich je stále využíván při lovu, hledání pohřešovaných osob či pátrání po zločincích. Jsou zaznamenány důkazy o fenoménu psího průvodce již z dob starověku. (Wiener, Welsh, Blasch, 2010)

1.1 Historie výcviku vodících psů ve světě

Malby vodících psů vyobrazených na zdech Pompejí, na starověkých čínských malbách, a v Rembrandtových leptech ze 17. století. Při výkopu v Pompejích byly objeveny zachované nástěnné malby nevidomého muže, který byl dle hodnocení odborníků, veden psem. V metropolitním muzeu v New Yorku se nachází čínský obraz ze 13. století, který zachycuje nevidomého muže vedeného psem přes náměstí. Více se vodící pes však začíná objevovat až v době 16. století na dřevorezbách, rytinách a malbách. Příkladem je malba Grainsborougha (1727-1788) *Blind Man on the Bridge*. Podobný obraz, *The Blind Sailor*, namaloval William Bigg (Coon, 1959). Dále dřevorezba Tomase Bwicka, vyobrazující muže, který je veden svým psem. Bwick píše o vzájemném vztahu mezi nevidomým a jeho průvodcem a upozorňuje, že pes je více než jen společníkem. Toto potvrzuje Anthony Trollope v románu *Can you forgive her*, ve kterém Lady Gvencova hovoří s vévodou ze St Bungay: „*Povedu tě, jako psy vedou slepce.*“ (Ierson, 1991)

V druhé polovině 19. století byl pes uznán pomůckou při doprovodu nevidomého. V roce 1878 Britský parlament osvobodil majitele těchto „pastýřských“ psů od poplatků za psa. (Ireson, 1991)

Existují záznamy o metodách výcviku z konce 18. století, včetně publikace výcvikových metod Johanna Wilhelma Kleina z roku 1819 z Rakouska. Výcvikové metody Kleina se zakládají na pevném spojení nevidomého a psa. Tyč je připevněna k obojku psa a je držena nevidomým levou rukou. Pomocí pevného spojení nevidomý okamžitě věděl, kdy pes zastavil. Jedná se o výhodu oproti vodítku na psa. Výcvik byl zaměřen na plemeno

puďlů, jelikoř dle Kleina, je tato rasa nejvhodněřším *pastýřem* pro nevidomé. Zdůrazňoval, ře výcvik psa má na začátku vést jedinec vidomý, z důvodu nauky psa obrátům na ulici, zpomalení chůze a vyhýbání se překážkám. Následuje zkouřka s nevidomým po naučené trase, aby si nevidomý na pohyby a signály psa zvykl. Jde o první oficiální záznam o pevném spojení pomocí tyče mezi psem a nevidomým. (Wiener, Welsh, Blasch, 2010)

Zajímavostí té doby je nevidomý Joseph Reisinger, který se řivil vyráběním sít a cestoval od města k městu. Reisinger si vycvičil německého řpice. Vysoká kvalita doprovodu psím *pastýřem* vedla k obvinění Reisingera ze simulace ztráty zraku. Přesto vytrénoval další dva psy, z toho jeden byl puďl. (Ireson, 1991)

Bohuřel Klein a řemu podobní treněři *pastýřských* psů čekal osud nezájmu společnosti. V roce 1916 se myřlenka znovu objevila, když válka zapříčinila pořkození ři ztrátu zraku u mnoha mužů. Vídeňský doktor Senfeld naznačil řešení situace pomocí psů. Na jeho výzvu zareagovalo jako jediné Německé sdružení Červeného kříže. V té době mělo sdružení kolem 4000 psů specializujících se na policejní ři záchranné akce. Jako první byl tehdy předán pes nevidomému vojákovi Paulu Feyenu. Od té doby Sdružení cvičilo v Oldenburgské řkole další psí průvodce pro nevidomé vojáky. (Ireson, 1919) V roce 1919 byl zajiřtěn doprovodný pes 539 vojákům. Díky finanční podpoře státu se program rychle rozvinul i pro nevidomé civilisty. Velká poptávka po vodících psech způsobila změnu ve výcviku. Pes nebyl cvičen vřelým a laskavým přístupem, ale agresivněřší a tvrdřší formou výcviku. Vodící psy po výcviku byly nervózní, ustraření a následně odmítali pracovat. (Hornsby, 2000)

Přes překážky Oldenburgská řkola ve výcviku vodících psů pokračovala, ale zaměřovala se řiř na civilní nevidomé osoby. Díky úspěchu řkoly se v Postupimi se 15. září 1923 otevřelo velké výcvikové centrum pro cca 100 psů. Každý měsíc z výcvikového centra vycházelo maximálně 12 vycvičených vodících psů. Metody, které centrum používalo, se podobaly metodám, které se dnes používají v mnoha výcvikových centrech po celém světě. (Ireson, 1991)

Na základě poznatků z výcvikových řkol Elliot Humprey vydal řérii článků v řasopise *Shepard Dog Review*, ve kterých psalo německých ovčácích, využití psů

pro výcvik a důležitost psí předvýchovy. Dorothy Harrison Eustis, psí chovatelka a trenérka německých ovčáků, na základě článků kontaktovala Humphreyho, za nabídkou pracovní pozice hlavního manažera ve výcvikovém centru ve Švýcarsku. Eustis zde cvičila psy k výkonu policejní práce. Eustis ve spolupráci s Haumpeyem zkvalitňovala produkci psů zaměřených na širokou škálu specializovaných služeb člověku. Jednalo se o pilotní projekt dnešní podoby předvýchovy štěňat. Po odejmutí štěněte od feny byli psy přiřazeni k místním farmářům, aby se stali co nejvíce společenští a domestikovaní. (Wiener, Welsh, Blasch, 2010)

V té době George Eusis, manžel Dorothy H. Eustis, navštívil Německou školu v Postupimi. Program jej velice nadchl a na základě jeho pozitivní reakce navštívila program i jeho manželka. Eustis výcvik také zaujal. Po návštěvě napsala článek *The Seeing Eye* pro Americký časopis. Ve článku popisovala program pro výcvik vodících psů. (Hornsby, 2000)

Dopad článku v Americe byl obrovský. Ještě na počátku 20. století byla mobilita, nezávislost a sociální začlenění nevidomých v Americe velmi omezeno. Několik vycvičených ovčáků bylo dovezeno do Ameriky a dalších zemí, ale největší pokrok byl zaznamenán až po vydání článku. (Hornsby, 2000)

Američana Franka Morrise, který přišel o zrak jako teenager, článek natolik oslovil, že na jeho základě přesvědčil chovatele Eustis a Humphreyho k vycvičení psa. Eustis a Humphrey s tímto návrhem souhlasili a v jejich výcvikovém centru ve Švýcarsku, kde cvičili psi pro policejní práci, se rozhodli vycvičit jednoho z německých ovčáků pro doprovod nevidomého. Vycvičený ovčák jménem Buddy s F. Morrisem odcestoval do Ameriky, kde byly vyzkoušeny schopnosti psa v amerických podmínkách. (Moore, 1996)

Buddy si v Americe vedl velmi dobře. Na základě tohoto úspěšného experimentu se Eustis spolu s Morrisem v roce 1929 rozhodli založit společnost The Seeing Eye, která je dodnes fungující organizací v Americe. Organizace se věnuje trénování vodících psů pro nevidomé. Ve výcvikovém středisku ve Švýcarsku, kde byl Buddy vyškolen, byl vytvořen program výběru technicky vhodných psů k výcviku. (Moore, 1996)

Ve Velké Británii byla dlouhé roky snaha zavést program výcviku vodících psů za pomoci Eustis. V roce 1931 se podařilo sehnat dostatečné finance, prostory a povolení ke školení prvních instruktorů ve výcviku vodících psů. (Wiener, Welsh, Blasch, 2010) Celý výcvik vedl instruktor ze společnosti The Seeing Eye. Program se potýkal s negativním přijetím veřejnosti. Kolemjdoucí zastavovali instruktory, se snahou zabránit výcviku. Představa pracujícího psa byla považována za krutost. Britská veřejnost se nesetkala s policejními, armádními či záchrannými psy. Konfrontace byly řešeny pomocí policistů. Vysvětlovali kolemjdoucím program, že nejedná o týrání zvířat. Postupem času si obyvatelé oblasti, kde probíhalo školení, zvykli a výcvik začal být vnímán pozitivně. Cizincům a jedincům neznalým této problematiky občané vysvětlovali podstatu projektu. (Ireson, 1991) Na základě školení byla ve Velké Británii 30. srpna 1934 založena organizace The Guide Dogs for the blind Association, která je do dnes největším celosvětovým poskytovatelem vodících psů. (Wiener, Welsh, Blasch, 2010)

Ve Francii roku 1973, Londýně roku 1976 a ve Vídni roku 1983 proběhly tři konference. Účastníci se dohodli na vytvoření evropské skupiny, která formuluje pokyny a standardy pro výcvik vodících psů a stanovuje náležitou edukaci nevidomých o používání služeb vodícího psa. Byla založena pracovní skupina sestavena ze zástupců výcvikových škol Velké Británie, Holandska, Francie, Skandinávie a Švýcarska. Postupem času do pracovní skupiny byly zařazovány další výcvikové školy. (History of IGDF, 2018)

V dubnu 1988 se uskutečnila další mezinárodní konference, jíž se zúčastnilo 40 delegátů z 16 zemí, kteří zastupovali 25 organizací zaměřených na vodící psy. Na základě konference byl podepsán dokument ustanovující Mezinárodní prozatímní radu pro školy zaměřené na výcvik vodících psů pro nevidomé (The International Provisional Council for Guide Dog Schools for the Blind). Na základě prozatímní rady vznikla 12. dubna 1989 ve Velké Británii Mezinárodní federace škol pro výcvik vodících psů (International Federation of Guide Dog Schools for the Blind). Následně byla federace přejmenována na Mezinárodní federaci vodících psů. (The International Guide Dog Federation) (History of IGDF, 2018)

Federace byla vytvořena, aby se zaměřila na výběr a chov zvířat, péči o psa (nejen veterinární), možnosti financování, výběr a školení zaměstnanců, výběr budoucích trenérů a

jejich řádný trénink. Mezinárodní organizace umožňuje prověření a zkvalitnění poskytovaných služeb výcvikových škol. Vzájemnou komunikaci mezi školami a výměnu informací o zkušenostech v oblasti chovu, manipulace a hodnocení psů. (History of IGDF, 2018)

Další mezinárodní organizace výcvikových škol:

Assistance Dog Europe (ADEu)

ADEu je mezinárodní organizací, která podporuje a sdružuje organizace zaměřené na výcvik asistenčních psů po celé Evropě. ADEu je aktivní od roku 2000 a je jedním z odvětví celosvětové koalice neziskových programů Assistance Dog International (ADI), které cvičí a umisťují asistenční psy. Úkolem ADEu je vytvářet a kontrolovat standardy v oblasti školení, poradenství, výcviku a získání asistenčního psa. Organizace usnadňuje komunikaci a edukaci mezi členy ADEu. Úkolem je informovat veřejnost o výhodách asistenčních psů a členství v ADEu. Organizace, které splňují požadavky pro členství v ADEu, se mohou stát členy a plnění nastavených standardů je pravidelně prověřováno. (Assistance Dog Europe)

1.1.1 European Guide Dog Federation (EGDF)

EGDF je od roku 2007 evropskou federací zastupující uživatele vodících psů a poskytovatelů doprovodných psích služeb. EGDF úzce spolupracuje se společností ADEu a výrazně se angažuje v politice a formování legislativy na úrovni Evropské Unie (EU). Práce EGDF je velmi podobná práci IGDF s rozdílem cíleného zaměření na EU. (About EGDF, 2018)

1.2 Historie výcviku psů v českých zemích

Prvním zaznamenaným pokusem o výcvik vodícího psa v českých zemích sahá do období 1922-1924, kdy se o výcvik pokusil kynolog Josef Podhorský. Za průkopníky v tomto oboru se však považují kynologové Miroslav Fišer, Josef Dvořák, Jan Skuhrovský a Josef Ambruster. (Z historie vodících psů – u nás, 2018)

Obor kynologie měl v Československu svou historii, proto se podařilo v šedesátých letech vytvořit základy výcviku vodících psů, ze kterých se dodnes vychází. Toto snažení bylo komplikováno tehdejší politickou situací. Kvůli železné oponě nebylo možné získat ze

zahraničí potřebné informace ke zvýšení kvality výcviku. Výcvik byl řízen formou „pokus – omyl“ a kynologové se učili ze svých chyb. (Jasenovcová, 2007)

Až v roce 1974 došlo k dohodě s Ústředním výborem svazu invalidů a chemickým podnikem Spolana Neratovice. Na základě dohody se založilo výcvikové centrum v Neratovicích a v roce 1978 byl výcvik vodících psů přesunut pod podnik Meta Praha se zaměřením na výrobu invalidních kompenzačních pomůcek. Výcviky vodících psů se staly oficiální a spadaly po „výrobu“ kompenzačních pomůcek. Vodící pes se stal kompenzační pomůckou. (Jasenovcová, 2007)

Podnik Meta Praha se v době osmdesátých let snažil navázat kontakty s Velkou Británií, Dánskem, NDR, SSSR. Bylo zřízeno výcvikové středisko s chovem budoucích vodících psů. Nakonec středisko z ekonomických důvodů neuspělo. Největší problém tvořilo příliš zdlouhavé a byrokratické schvalování žádostí o vodící psy. Nevidomý na svou kompenzační pomůcku čekal i tři roky. (Jasenovcová, 2007)

M. Fišer a M. Podobský v roce 1985 založili Klub držitelů vodících psů. Následně se zlepšila situace nevidomých a vodících psů v českých zemích. V klubu se majitelé a uživatelé vodících psů dodnes stýkají a žádají o pomoc při hájení svých práv a zájmů. Tak vznikla i tradice letních výcvikových soustředění, které se zakončují soutěží, která každoročně probíhá po týdenním soustředění pod jménem Memorial Miroslava Fišera. Soutěž byla později přesunuta z umělé překážkové dráhy do ulic měst, aby vodící psy ukázali kvalitu výcviku a práce. (Z historie výcviku vodících psů u nás, 2018)

Dle Jasenovcové (2007) byl pád komunistického režimu v roce 1989 přelomem ve výcviku vodících psů, což zapříčinilo možnost navazování kontaktů se zahraničními výcvikovými centry a organizacemi. Do Československa se dostalo mnoho nových informací, které dosud byly nedosažitelné. Téhož roku vznikala i Mezinárodní Federace vodících psů a Československo bylo jako první postkomunistická země, která byla do federace přijata.

Dalším velkým pokrokem bylo založení Střediska výcviku vodících psů v Praze – Jinonicích v roce 1990, které je od roku 1997 plnohodnotným členem Mezinárodní federace vodících psů. Toho roku bylo dostavěno výcvikové centrum, financované ministerstvem práce a sociálních věcí. Následující roky v České republice vznikala další výcviková centra

specializující se na přípravu psa k výcviku a práci. (Z historie výcviku vodících psů u nás, 2018)

2 Legislativní rámec kompenzační pomůcky

Vodící pes je termín užívající se k popisu psů, vedoucích jedince s těžkým zrakovým postižením či nevidomé. Vodícího psa můžeme potkat i s jedincem, který má zbytky zraku. Snadno se splete pes vodící a pes asistenční. Vodící pes je kompenzační pomůcka a stát na výcvik i obživu při výcviku přispívá. Asistenční pes není státem považován za kompenzační pomůcku a na výcvik psa není státem vydáván příspěvek.

Nevidomý se bez svého psa neobejde, z toho důvodu má pes právo pohybu v mnoha zařízeních, kam má psí domácí mazlíček zákaz. (Kavalírová, 2017)

2.1 Možnosti získání vodícího psa

Pořízení vodícího psa je důležité rozhodnutí a je nutné jej řádně promyslet. Cena za pořízení vodícího psa je značně vysoká. Zahrnuje pořízení vhodné rasy štěněte a všechny náklady, které jsou spojeny s výcvikem štěněte. Tedy potravu pro psa po celou dobu výcviku, náklady spojené s návštěvami u veterináře, plat cvičitele psa. (Často kladené otázky a odpovědi, 2018)

Nárok na vodícího psa mají lidé se ztrátou zraku a se zrakovým postižením, kdy jsou zachovány zbytky zraku. Dle přílohy zákona 329/2011 Sb. je definováno, že na vodícího psa má ze zákona nárok jedinec s těžkým zrakovým postižením. Jedinec trpí úplnou ztrátou zraku u obou očí – je nevidomý. Jedinec s praktickou nevidomostí obou očí, kdy je zachován světlocit či je omezeno zrakové pole a absencí zrakové ostrosti. Osoba s těžkou slabozrakostí obou očí a osoba se ztrátou jednoho oka, kdy druhé oko není plně funkční – trpí závažnou poruchou zrakových funkcí.

Osoby hluchoslepé nemají z důvodů sluchové kontraindikace možnost získat kompenzační pomůcku v podobě vodícího psa. Dle Jasenovcové (2018, rozhovor) je vycvičení psa pro takovou osobu prakticky nemožné.

Budoucí vlastník musí být vybaven schopností samostatného pohybu a chůze s bílou holí. Prostorová orientace a znalost tras, které každý den využívá k samostatnému pohybu je důležitou součástí. Není možné mít psa u sebe, za všech okolností. Jedním z hlavních důvodů je nemoc psa. Pes nemůže svému pánovi poskytnout kvalitní doprovod. Jedinec by na

vodícím psovi neměl být stoprocentně závislý. Pokud zájemce o psa nezvládá chůzi s bílou holí, absolvuje Kurz prostorové orientace, poukazuje Matysková (2009).

Další podmínkou pro získání vodícího psa, je správná péče o psa. Kavalírová (2017) upozorňuje na veterinární kontroly psa, správnou výživu, péči o psí srst, ale i důležitost odpočinku. Vodící pes je při dennodenním doprovodu v práci a nemá možnost plnohodnotného volného času. Na to majitel musí myslet a zajistit psovi odreagování. Nicméně nesmí majitel psovi ani extrémně povolit výchovu. Je důležité být důsledný, dodržovat pokyny, které se pes naučil a dodržovat doporučení výcvikového centra.

Za předpokladu že je budoucí majitel schopen všechny tyto podmínky splnit a dodržet, stává se vhodným kandidátem na kompenzační pomůcku ve formě vodícího psa. Nejvhodnější postup je kontaktování jedno z mnoha výcvikových zařízení v ČR. Zařízení žadateli poskytne potřebné informace o službě vodícího psa, práci se psem a o jeho péči. Instruktoři zařízení zjistí rychlost chůze žadatele, zmapují prostředí, ve kterém se žadatel každý den pohybuje a získané informace zohlední při výběru vhodného psa. (Postup při žádosti o vodícího psa, 2018)

Žadatel následně oficiálně zažádá o příspěvek na zvláštní pomůcku na příslušném Úřadě práce, do kterého spadá. Jedinec starší 15 let, může zažádat o vodícího psa díky § 9 odstavci 5 Sbírky zákonů ČR 329/2011 Sb. Úřad žádost posoudí a následně s dalšími podklady žádosti zasílá posudkovému lékaři. Příspěvek na vodícího psa je dle odstavce (11) §9 poskytnut jen v případě, že se jedná o již vycvičeného psa, který je předán instruktorem z výcvikové školy a škola je členem mezinárodní organizace výcvikových škol. (Sbírka zákonů ČR 329/2011 Sb.)

Pokud je žádost uznána, žadateli je vystaveno *Rozhodnutí o příspěvku na zvláštní pomůcku*. Na základě rozhodnutí se určí, jaká bude výše příspěvku. Nikdy výše příspěvku není 100 %, vždy se žadatel určitou částkou podílí. Nejčastěji je podíl stanoven na 10 % z celkové částky za psa. Obvykle se celková cena za vodícího psa pohybuje okolo 250 000 Kč. (Postup při žádosti o vodícího psa, 2018)

2.2 Práva pro pohyb vodících psů

Výcvik vodících psů pro zrakově postižené jedince je důležitý pro nezávislost a samostatnost osoby. Nicméně do mnoha administrativních i veřejných budov mají občané se psy vstup zakázán. Je-li zakázán vstup speciálně vycvičenému vodícímu psu, který je českým zákonem stanoven kompenzační pomůckou, zakazuje se tím i přístup zdravotně postižené osobě. Jedná se o nepřímou diskriminaci z důvodu zdravotního postižení. (Seitlová, 2010)

2.2.1 Pohyb ve zdravotnickém zařízení

Jedním z nejzásadnějších práv, které zákon ustanovuje je §30 odstavec (3) zákona č. 372/2011 Sb. na který se často zapomíná. Dle ustanovení má jedinec, který využívá vodícího psa s výcvikem právo na doprovod a stálou přítomnost psa u sebe. I ve zdravotnickém zařízení. Nařízení se vztahuje na ambulanci praktického lékaře, nemocnici lůžkové oddělení, kde je pacient umístěn po operaci. Zařízení stanoví podmínky k setrvání vodícího psa do vnitřního řádu a to tak, aby nenarušila práva ostatních pacientů. Nejčastěji je dvojici nevidomému s vodícím psem přidělen samostatný jednolůžkový pokoj. Péči o psa, venčení a krmení se nejčastěji stará personál nemocnice či si zrakově postižený jedinec dohodne pomoc v kruhu rodinném či mezi přáteli. Je však důležité, aby měl nevidomý jedinec možnost mít při sobě svého vodícího psa. Mezi vodícím psem a jeho majitelem je vytvořeno velmi silné pouto. Z toho důvodu si mnoho zrakově postižených volí zdravotnická zařízení na základě ochoty zařízení a personálu. (Humplová, 2017) K situacím, kdy nepovolí zdravotnické zařízení pobyt psa, by nemělo docházet. Zařízení se dopouští přestupku dle §117 odst. 1 písm. m předpisu č.372/2011Sb.

2.2.2 Pohyb v budovách úřadů, soudů a vzdělávacích zařízení

V budovách soudů, úřadů, škol a dalších veřejných prostorů je přítomnost psů často zakázána. Žádná právní úprava však neuděluje vodícímu ani asistenčnímu psu výjimku. V těchto případech se situace řeší dohodou s příslušným zástupcem organizace či služby, kterou potřebuje zdravotně postižený jedinec využít. V praxi je možné psa z této budovy vykázat. Tím se znemožní zrakově postiženému jedinci přístup do budovy.

Na tuto situaci se zaměřuje Sietlová (2010), která poukazuje na porušení hned několika legislativních dokumentů. Jedná se zejména o Listinu základních práv a svobod, která je porušena z důvodů diskriminace a narušení práva na účast na politickém a veřejném životě, který zajišťuje Úmluva o právech osob se zdravotním postižením.

Seitlová (2010) upozorňuje na další narušení v ohledu na policejní ochrany jedince. Není se zárukou zajištěn přístup vodícího psa do služebny Policie ČR. Taktéž právo volit, jelikož se volby organizují na školách a městských úřadech. Z důvodu zákazu vstupu psů do školních zařízení je ohroženo základní právo na vzdělání dle Listiny základních práv a svobod.

Dle listiny základních práv a svobod a Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, má jedinec se zrakovým znevýhodněním právo na soudní a jinou právní ochranu. Jestliže není vodícímu psu udělena v budově soudu výjimka, je tak nepřímo diskriminována zdravotně postižená osoba, která je závislá na kompenzační pomůcce v podobě vodícího psa. Sietlová (2010, s. 16): *„Důvodem pro vyloučení psů z budovy soudu bývá pravděpodobně snaha o zajištění pořádku a zachování důstojnosti jednání soudu. V takových případech je však nutné přistupovat k jednotlivým případům individuálně. To znamená, že k zamezení vstupu psa do budovy, či vykázaní psa z jednací síně by mělo být přikročeno až v případě, že se dopustí narušení pořádku v budově či průběhu soudního jednání, nebo z jiných vážných důvodů. Paušální zamezování přístupu psů do budov soudů a jednacích síní je s ohledem na povinnost respektu k právům osob se zdravotním postižením vyloučeno, protože by založilo jejich diskriminaci.“*

2.2.3 Pohyb v jídelním zařízení a zařízení, kde jsou nabízeny služby

Krom povolení vodících psů do zdravotnických zařízení, má pes právo pohybu v restauračním zařízení a jídelnách, kadeřnictvích a holičstvích. Dále do provozoven, kde se zprostředkovávají služby přímého kontaktu s kůží a její narušování, což zahrnuje manikúru, pedikúru, kosmetické salony, masérské salony a zařízení pro regenerační a rekondiční služby dle předpisu č. 602/2006 Sb., který upravuje vyhlášku č. 137/2004 Sb.

Provozovatelé restauračních zařízení, jídelen a jiných zařízení, kde dochází k manipulaci s jídlem, musí umožnit vstup vodícímu psu. Zákon tyto provozovatele chrání, aby nedošlo k zneužívání výhody v prospěch nevycvičených psů. Dle zákona č. 258/2000 Sb. má jedinec

se zdravotním postižením vlastníci vodícího psa povinnost na požádání předložit doklad o proběhlém a řádném výcviku vodícího psa.

2.2.4 Pohyb v dopravních prostředcích

Problematiku veřejné dopravy a vodících psů nejpřehledněji popisuje zástupkyně veřejného ochránce práv Seitlová (2010). Poukazuje na přístupnost veřejné dopravy pro všechny vodící psy. Diskutovaným tématem je nutnost každého psa nosit náhubek ve veřejné dopravě, a to ať už se jedná o vodícího psa, asistenčního psa či o psa, který tento status postrádá. Ve většině příruček pro majitele vodících psů je k nalezení doporučení, mít při sobě náhubek vždy. Ve funkci, kterou vodící pes zastává je náhubek při výkonu práce značně omezující. Zabraňuje plnohodnotnému využití kompenzační pomůcky. Bezpečnost spoluobčanů, kteří přicházejí do styku s vodícím psem, je zajištěna především speciálním kvalifikovaným výcvikem, kterým pes prochází. Tento výcvik začíná kontrolou chování psa v krizových situacích (Viz kapitola 3). Používání náhubku může upravit obec či město a udělit výjimku v nutnosti nošení náhubku i u vodících psů. Majitel se musí vždy informovat o nařízeních místa pobytu a důkladně se připravit.

Nedostatečné proškolení řidičů a zaměstnanců veřejné dopravy vede často k neumožnění využít služeb dopravy, jelikož pes nemá náhubek, i přes udělené povolení úřady. Dle zákona však osobu se zdravotním postižením není možné z veřejné dopravy vykázat, zdůrazňuje Seitlová (2010). Situacím se dá předejít viditelným označením vodícího psa tak, aby bylo ihned jasné, že se jedná o psa se specializovaným výcvikem.

Železniční a silniční dopravu zabezpečuje zákon č. 175/2000 Sb. O přepravním řádu pro veřejnou drážní a silniční osobní dopravu. Z přepravy nelze vyloučit vodícího psa či odmítnout jeho přepravu. I v případech, že pes nemá náhubek. České dráhy zajišťují psům přepravu zdarma a psy mají přístup do všech částí dopravního prostředku určených pro veřejnost. Pokud se jedná o lůžkovou část, musí majitel psa zaplatit za celou lůžkovou kabinu, nikoli jen za jedno lůžko. (Cestování s vodícím psem, 2018)

Na základě vyhlášky č. 329/2011 Sb. je majiteli vodícího psa poskytnuta bezplatná přeprava psa. Jelikož je vodící pes kompenzační pomůckou, která je naprosto nepostradatelná pro osobu se zrakovým postižením. Z těchto důvodů je i vyhrazeno speciální místo k sezení v městské hromadné dopravě, kromě autobusů a vlaků, kde je na místo nutná místenka.

2.3 Povinnosti držitelů vodících psů

Pro vodícího psa platí v mnoha ohledech stejné podmínky jako pro jiného psa, který neprošel výcvikem a je považován za domácího mazlíčka. Povinností majitele vodícího psa je zvíře přihlásit do evidence zvířat na obecním či městském úřadě v místě bydliště majitele, dle Veterinárního zákona č. 166/1999 Sb. Tuto podmínku musí splnit všichni majitelé psů. Většina majitelů hradí ze zákona správní poplatek za vlastnictví psa. Pokud se majitel vodícího psa prokáže průkazem ZTP/P a doloží osvědčení o výcviku vodícího psa, bude mu správní poplatek prominut, dle zákona č. 565/1990 Sb. pes získá evidenční známku, kterou majitel připevní na obojek, aby bylo možné psa kdykoli identifikovat.

I když je pes vycvičen pro pohyb ve městě, může dojít při práci psa v obchodě k rozbití drahého předmětu. V takovém případě majitele vodícího psa zdravotní postižení neomlouvá a je zákonem povinen způsobené škody nahradit. Je možné se chránit pojištěním odpovědnosti. Kvalitní výcvik vodícího psa podobné situace eliminuje na minimum. (Kavalírová, 2017).

2.3.1 Stálá péče o zdraví psa

Vodící pes je kompenzační pomůckou pro jedince se zrakovým postižením, zároveň se jedná o živého tvora, vyžadujícího lásky plnou péči. Dle Schmidt-Rögerové (2009) je krmení psa důležitou nikoli banální záležitostí. Neinformovaný majitel může psovi způsobit zdravotní problémy. Pes nikdy nemá být překrmován z důvodu rizika obezity. Obezita psa způsobuje závažné zdravotní komplikace, které se odrazí v profesi psa. Kavalírová (2017) doplňuje, že pokud bude pes příliš obézní, nebude schopen svého majitele řádně doprovázet. Pro výcvik se často vybírají psy typu retrívr. Tito psy mají vyšší tendenci přibírat, z toho důvodu jde o velkou výstrahu majitelům psů. Majitel vodícího psa musí plánovat, kdy se psem půjde do terénu, aby dodržel alespoň hodinový odpočinek psa po době krmení. Pokud nedojde k odpočinku, zvyšuje se riziko torze žaludku. Bez okamžité péče při torzi žaludku, může dojít až k úhynu zvířete.

Péče o vodícího psa jev tomto směru stejná, jako o domácího mazlíčka. Jsou nutné návštěvy veterináře, kde dochází k pravidelným kontrolám zdravotního stavu psa a v případně vzniklých komplikací k následné nápravě. Pes musí být vždy řádně očkovan. Majitel má pečovat o kvalitu zdraví psa při péči o srst, do které se při pohybu v exteriéru může dostat

mnoho nečistot. Péče o tlapky psa je důležitá v zimním období, kdy je využívána na vozovkách posypová sůl a v horkých měsících, kdy je teplota chodníků vysoká, může dojít až k popálení nášlapných polštářků. Při péči o psa nesmí majitel zapomenout na péči o uši a oči, které jsou pro kvalitu práce velmi důležité. Oči a uši psa podléhají infekcím a zánětům, kterým jde předejít řádnou prevencí. (Kavalírová, 2017)

2.3.2 Volný čas psa

Volný čas je v životě vodícího psa důležitým faktorem. Volný čas se rozděluje na pasivní a aktivní. Pasivní volný čas je doba, kterou pes tráví spánkem. Často jde o dobu, kdy se majitel vodícího psa nachází v práci a pes spí na vyhrazeném místě. Je nutné zřídit místo vyhrazené jen pro psa i doma. Pes se na tomto místě cítí bezpečně a je si vědom, že zde může klidně odpočívat. (Shmidt-Rögerová, 2009)

Aktivní volný čas zahrnuje možnost volného pohybu bez nutnosti péče o majitele. Pes při doprovázení svého majitele po městě a interiéru budov, pracuje. Pes se soustředí na doprovod a odepírá si přirozené aktivity v psím životě (očíhávání rohů domů a aktivní hry se psy, které při své službě potká). U mladého vodícího psa je nutný aktivní pohyb na vyšší úrovni než u psa staršího. Nutností je dopřát psovi volný pohyb se psi nacházejícími se v prostoru pro volný pohyb psů (dále jen venčiště). Vodící pes puštěný bez vodítka v prostoru venčiště, je Majitelem snadno dohledatelný pomocí rolničky či zvonečku na obojku. Majitel si uvědomuje, v jaké vzdálenosti a v jakém směru se pes pohybuje či nachází díky echolokaci. Pomocí zvuku jsou majitelé schopni i rozpoznat, zda si pes hraje, dopouští se nepovolené aktivity či našel potravu. Dle Kavalírové (2017), pes dokáže rozpoznat, zda je pod dozorem svého pána či mu zrovna majitel nevěnuje pozornost a může se pokusit o nepovolenou psí aktivitu. Doporučuje se v době volného času se psem pomocí hry zopakovat povely, které pes musí umět, či se zaměřit na jinou zábavnou aktivitu se psem. V důsledku pozornosti majitele se pes s vyšší pravděpodobností vyhne zakázaným aktivitám.

S dohledem nad vodícím psem souvisí i kontrola jídelníčku ve volném výběhu. Je obvyklé, že pes může narazit na zahozené potraviny či nastražené otrávené návnady, které jsou určeny pro plošné odstranění nežádoucích škůdců ve městech. Tyto otrávené návnady se nemají nacházet na místech určených pro volný výběh psů. Zkažené potraviny a otrávené návnady

se mohou objevit na trase k venčíšti. Z tohoto důvodu se doporučuje nasadit náhubek psovi v průběhu trasy, zejména u psů vykazujících zvýšenou žravost. (Praktické rady pro majitele vodících a asistenčních psů, 2008)

2.3.3 Výhody a nevýhody vodícího psa

V roce 2005 Whitmarsh uveřejnil rozsáhlou studii o výhodách a nevýhodách vodícího psa. Dle studie respondenti považují za nejzásadnější přínos zvýšenou mobilitu, které dosahují díky vodícím psům. Značné množství majitelů vodících psů hovořilo o nezávislosti jedince, důvěře a socializaci, kterou vlastnictvím psa získali. Někteří respondenti uvádějí změnu v chování okolí. Na veřejnosti se lidé projevovali přátelštěji a nabízeli častěji pomoc.

Ke shodě dochází ve výzkumech Whitmarsh (2005) a Lane (1998) ohledně rozdílů vnímaných výhod a nevýhod, které značně ovlivňuje věk a pohlaví majitele. Dle Whitmarshe ženy vnímají psa, jako prostředek k seznámení a socializaci s okolím. Častěji vnímají psa jako ochranu před případným nebezpečím. Zároveň získávají nezávislost. Psa, dle jejich názoru, častěji vnímají mladí lidé pozitivněji. Tím se zvyšuje pravděpodobnost případné pomoci a již zmíněného sociálního kontaktu. U starších jedinců je nejčastěji uváděna možnost pohybu mimo budovu obydlí, pohyb je vnímán pozitivně zejména z důvodů udržení kondice ve vysokém věku i přes zrakové znevýhodnění. Dle výzkumu Lana (1998) často starší jedinci žijí osamoceně a dochází k nedostatku sociálního kontaktu. Vycházky v doprovodu psa poskytují kontakt s obyvateli v okolí bydliště, čímž dochází ke zlepšení psychického stavu. Péče o psa u starších jedinců se může stát nevýhodou, která převýší výhody a jedinec si psa nepořizuje.

Ve Whitmarshově (2005) studii respondenti často uvádějí bariéry, na které vlastníci i zájemci o vodícího psa, narážejí. Jedná se o bariéry informační, psychologické, sociální a bariéry v prostředí, ve kterém majitel psa žije. Tyto bariéry vznikají nejvíce při samotné žádosti o psa. Úředníci při vyřizování nároku na psa nejsou dostatečně proškoleni a celý proces získání psa se tím prodlouží. Jasenovicová (2018, rozhovor) tuto studii potvrzuje. Zároveň upozorňuje na některé překážky, jež jsou vybudovány záměrně, a bylo by chybou jejich odstranění. Jedná se o pravidla správné péče a zacházení se psem, pravidelné užívání naučených povelů, čímž se dosahuje stálé kvality při výkonu služby vodícím psem.

Další nevýhodou vlastnictví psa je nízká informovanost veřejnosti o jeho právech. Hartová, Hart a Bergin (1989) upozorňovali na nevýhodu vlastnictví psa, kdy majiteli není umožněno vstupu do některých prostor a míst. Dochází k nadměrné vazbě na vyloučení člověka ze společnosti a omezení přístupu do veřejných míst. Legislativní úpravy sice od roku 1989 pozitivně mění práva pro pohyb vodícího psa ve společnosti. Stále ale dochází k nepřímé diskriminaci majitele psa. Z toho důvodu je důležité tyto bariéry odstraňovat a informovat veřejnost o těchto změnách v legislativě. Zlepšením podmínek vodícího psa ve společnosti se zlepšuje kvalita života majitele psa, což pozitivně ovlivňuje i život vodícího psa. Sanders (2000) ve výzkumu upozorňuje na úzký emocionální vztah mezi majitelem psa a psem. Pes silně vnímá emoce majitele. Svému pánovi chce pomáhat a být v jeho přítomnosti. Z toho důvodu je důležité umožnit vodícímu psovi a majiteli volný pohyb v místech, kde se veřejnost přirozeně pohybuje. Následkem je emocionální jistota a zlepšení životních podmínek majitele psa, která se odráží také na psu samotném.

Je prokázán pozitivní až terapeutický vliv vodícího psa na majitele. Mangione, Berry, Spritzer a kol (1998) identifikovali až 50 % obtíží v rámci duševního zdraví, které jsou spojeny se zrakovým postižením. Respondenti výzkumu popisovali ztrátu zraku, za ztrátu svého Já a úbytek dospělosti i samostatnosti. Respondenti svou situaci a pocity popisovali jako návrat do období dětství, kdy je dítě odkázané na své rodiče. Garrityho a Stallonese (2000) naznačují výhody spojené s vlastnictvím psa, čímž se zvyšuje sociální podpora a dochází tak ke snížení stresu ze ztráty zraku. Jedinec znovunalezá svou samostatnost a zlepšuje se duševní rozpoložení.

Za nevýhodu u vodícího psa je považována finanční náročnost, péče a samotné pořízení psa. V České republice, při přiznání práva na vodícího psa, hradí stát výcvik z 90 % celkové částky. Budoucí majitel psa se na platbě výcviku účastní nejčastěji 10 %. V současné době není uzákoněný finanční příspěvek na péči o psa, upozorňuje Kavalírová (2017). Majitel psa musí být informován o vysoké finanční zátěži v podobě stravy psa, veterinární péče (očkování, péče proti blechám a dalším parazitům, péče o chrup a další), a nákladech na vybavení psa. Výdaje spojené s vlastnictvím psa, jsou faktory, které ovlivňují rozhodnutí o zažádání o vodícího psa. Za takových okolností jedinec se zrakovým postižením o vodícího

psa nepožádá a přichází tak o výše uvedené benefity zkvalitňující život nevidomého.
(Kavalírová, 2017)

3 Výcvik vodícího psa

Výcvik vodícího psa, jako budoucího průvodce pro nevidomého, ovlivňují různé faktory, včetně plemene, pohlaví psa, metody chovu a výcviku (Freeman, 1991)

Dle Ennika (2006) je vhodným psem pro výcvik především jeho inteligence, dobrý zdravotní stav, mírná povaha a střední velikost. Jasenovcová (2008 a) považuje za nepřijatelné prvky agresivního chování a přílišnou dominanci u psa. Následkem je vyloučení psa z výcviku. Pes musí mít vždy pozitivní a přátelský vztah k lidem. Přílišná zvědavost a silné reakce na podněty, kterými mohou být dotyky, zvuky a hlazení, jsou také kontraproduktivní. Zdravá nedůvěřivost je považována za kladnou, ale přílišná bázlivost, nervozita či podezřívavost je nežádoucí. Pes nemá být hyperaktivní a vykazovat lovecké tendence, zároveň je nutné, aby měl pes motivaci k práci, učení se pokynů a nových úkolů. Důležitou vlastností je udržení pozornosti v prostředí rozptylujících elementů.

3.1 Výběr vhodného pohlaví a plemene

Výběr vhodného plemene určeného k výcviku vodícího psa je důležitá tělesná konstrukce a povahové rysy psa. Německý ovčák byl hojně využívaným plemenem pro výcvik, zejména z důvodů výborné schopnosti učení. Od užívání tohoto plemene se však již upouští, ale stále se plemeno řadí mezi nejvíce používanými plemeny pro výcvik vodícího psa. (Velemínský et al., 2007) Nejčastěji používanými plemeny pro výcvik je uváděn labradorský retrívr, zlatý retrívr, jejich kříženci a německý ovčák. (Ennik, 2006) Jasenovcová (2008 a) doplňuje o plemena v poslední době méně častá, avšak vhodná k výcviku. Jedná se o bordel kolii, krátkosrstou kolii, flatcoated retrívra, nova scotia duck tolling retrívra a velké pudly.

Dle studie Scotta a Biefelta (1976) jsou mezi plemeny velkých psů, kteří jsou využíváni pro výcvik, rozdíly ve vhodnosti pro výcvik již smazány. Podle studie je to způsobeno zejména tím, že se již po řadu let tato plemena osvědčily jakožto vhodná k výcviku. Na tyto výsledky však naráží Wilsson a Sundgren, (1997) ve své studii o „Využití testu chování při výběru psa pro specializované služby a chov“, ve které našli rozdíly mezi německým ovčákem a labradorským retrívrem. Rozdíly byly patrné při výběru služby, kterou bude cvičený pes provozovat, včetně služby vodícího psa. Ve studii byly zaznamenány u německých ovčáků výrazně vyšší hodnoty charakterizované jako „ostrost“ a „obrana“, zatímco u labradorských

retrívů byly zaznamenány výrazně vyšší hodnoty „odvahy“, „stability nervů“ a „vytrvalosti“. Ve studii je retrív popisován jako více spolupracující a přívětivější než německý ovčák. Dle autorů je toto způsobeno rozdíly ve využití psů v minulosti. Labradorský retrív byl původně používán k lovu. Úzce spolupracoval se svým majitelem, zatímco německí ovčáci byli chováni k nahánění stáda a hlídání hospodářských zvířat majitele. V posledních několika desetiletích jsou německí ovčáci chováni jako ochranný a obranářský pes. Toto potvrzuje i Jasenovcová (2018, rozhovor), podle níž je německý ovčák „příliš chytrý“ a při doprovodu nevidomého vymýšlí zkratky. Což může způsobit nebezpečné situace majiteli. Nevidomý ztratí orientaci v prostředí a nezná důvod, proč pes zvolil jinou trasu, než která je obvyklá.

Zlatý retrív je popisován jako velmi dobrý tréninkový pes s vysoce kladným postojem ke hře, ale zároveň jde o plachého psa s vyššími citovými nároky. Zlatý retrív je na rozdíl od labradora méně plachý a klidnější. (Fallanli, 2006) Tento rozdíl v temperamentu je využíván při výběru psa. Pro jedince s aktivním životním stylem je vhodnější zlatý retrív, zatímco osobě staršího věku s méně aktivním životním stylem je doporučován labrador. (Jasenovcová, 2018, rozhovor)

Dnes se ve většině výcvikových škol pohlaví psa nevěnuje vysoká pozornost. Fena či pes je vybírán na základě konzultace s budoucím majitelem. (Jasenovcová, 2018, rozhovor) Byly zaznamenány jen minimální rozdíly mezi fenou a psem při výběru vhodného kandidáta na vodícího psa. Přičemž feny vykazují vyšší hodnotu ustrašenosti a jsou častěji rozptýleny vůněmi. Oproti psům vykazují nižší hodnoty agresivity a nejsou natolik rozptylovány ostatními psy. Feny navíc vykazují vyšší míru navazování přátelských vztahů s lidmi oproti psům. (Ennik, 2006)

3.2 Testování štěňat vhodných pro výcvik

V České Republice dochází k výběru vhodného štěněte k výcviku výběrem vhodných „rodičů“ psa. Výcvikové organizace odebírají štěňata od vlastních chovných fen, které s úspěchem prošly výcvikem, a došlo k připuštění s vodním partnerem. Dochází i k odběru štěňat od předem ověřených chovatelů psů vhodných k výcviku s průkazem původu. Dochází k záměrnému výběru pomocí výběrového testu, který podstupují všechna štěňata určená k předvýchově. (Štěňata, 2018) K testování štěňat dochází ve věku 7-8 týdnů. Na

základě výsledků jsou vyřazena štěňata, která povahově neodpovídají budoucímu povolání. Selektce je vykonána provedením základního povahového testu na štěněti, po odstavení od feny. (Velemínský et al., 2007)

Pomocí povahového testu Puppy Profiling Assessment (PPA), který je jediným standardizovaným povahovým testem využívaným v České republice, je eliminováno riziko agresivního chování u psa. Test byl původně využíván Policií ČR k vyhodnocení vhodných německých ovčáků pro služební výcvik. (Svobodová et al., 2008)

Test PPA je zaměřen na čtyři hlavní typy reakcí štěněte. Vyhodnocuje reakci na prostředí, odpověď štěněte na osobu, reakce štěněte na objekty a reakce štěněte na zvuky. PPA test je rozdělen na deset úkolů, ve kterých je chování štěňat hodnoceno od 0 do 5 bodů. Čím vyšší skóre, tím vhodnější je pes pro výcvik. Maximální bodové hodnocení je 50 bodů. Štěňata nad 42 bodů jsou hodnocena jako nadprůměrná. Minimální uvedená hranice je 35 bodů. (Asher et al., 2013) Štěňata mají být zdravá a nepřekrmená, což by ovlivnilo výsledky testu. Testující mláďata musí být ve stejném věku, ideální dobou je 7 týdnů věku. Optimální teplota je mezi 15°- 25 °C, za bezdeštného počasí. Zkoušející jedinec nesmí být v průběhu testu vyměněn. V rámci testu je nutné prověřit, zda nedošlo k nácviku testových dovedností. (Svobodová et al., 2008)

1. Nezávislý pohyb a interakce se zkoušejícím

Úkolem zkoušejícího je zachytit reakce štěněte na rušivé podněty na zkušební trati 50 m. Čím blíže zkoušejícímu se štěně nachází a interaguje se zkoušejícím jedincem, tím vyšší skóre hodnocení štěně získá. (Svobodová et al., 2008)

2. Chování štěněte na překážkách

Ve druhém úkolu je hodnocena rychlost a váhání štěněte při překonávání dřevěné překážky o výšce 20 cm. Štěně má za úkol co nejrychleji vystoupat na překážku a sestoupit z překážky. Čím vyšší je rychlost překonání překážky a čím menší je váhání či strach štěněte při překonávání překážky, tím vyšší je skóre. (Svobodová et al., 2008)

3. Reakce štěněte na rušivé zvuky způsobené lopatou

Před vstupem do místnosti způsobí zkoušející jedinec hlasitý zvuk kovovou lopatou cca 1 m od štěněte. Zvuk je opakován třikrát ve třech sériích. Štěně musí projevit zájem o způsobený

zvuk. Čím vyšší zájem, tím vyšší bodové ohodnocení. Pokud se štěně projevuje agresivně či se naopak snaží o útěk, bodové ohodnocení je 0. (Svobodová et al., 2008)

4. Vstup štěněte do místnosti

Je hodnocena odvaha štěněte při vstupu do neznámého pokoje. Následné chování štěněte, pokud je zanecháno o samotě po dobu 2 minut. Čím rychleji štěně vstoupí do neznámé místnosti, tím vyšší je skóre. (Svobodová et al., 2008)

5. Chování štěněte k osobě

Zkoušející jedinec vejde do místnosti a zůstane bez pohybu stát. Hodnotí se reakce štěněte na zkoušejícího. Pokud štěně na zkoušejícího nereaguje, zkoušející štěně provokuje k reakci pomocí pohybů, zavolání a podobného přátelského chování. Čím blíže se štěně přiblíží ke zkoušejícímu, tím vyšší skóre získává. (Svobodová et al., 2008)

6. Chování štěněte v novém prostředí

Zkoušející odejde z místnosti a opět zanechá štěně samotné v neznámé a uzavřené místnosti. Je hodnoceno jeho chování a průzkumné aktivity po dobu 8 minut. Čím vyšší aktivita při průzkumu místnosti, tím vyšší skóre. Dále je hodnoceno chování štěněte v místnosti po zbytek testování. (Svobodová et al., 2008)

7. Reakce na rušivé zvuky o samotě

Štěně je ponecháno v místnosti samotné. Je hodnocena reakce na hlasité klepání na okno. Zvuky jsou opět opakovány. Pokud štěně utíká a projevuje strach před zvukem, je hodnoceno nulovým skóre. Pokud vykazuje menší obavu, projevuje zvědavost a zájmem o zvuk, získává vyšší skóre. (Svobodová et al., 2008)

8. Silně rušivé podněty se zkoušejícím

Zkoušející osoba se vrací do místnosti a způsobí hlasitý a náhlý zvuk úderem o stůl. Úder je proveden vždy dvakrát. Hodnotíme reakci štěněte na vyvolaný zvuk za přítomnosti zkoušejícího. Pokud štěně vykazuje strach a tendence k útěku, je hodnoceno nulovým skóre. Čím vyšší projeví štěně zájem o zvuk a prozkoumání situace, tím vyšší získává skóre. (Svobodová et al., 2008)

9. Reakce na hozený míček

Zkoušející osoba zahodí míček ve směru od štěněte. Je hodnocen zájem a ochota pronásledovat, chytit a přinést míček zpět k testujícímu jedinci. Čím více štěně míček pronásleduje, chytá a přináší zpět ke zkoušejícímu, tím vyšší skóre získává. (Svobodová et al., 2008)

10. Přetahování s lanem

Test se zaměřuje na odvahu a lovecké pudy štěněte, když je vystaven lanu, které je před štěnětem taženo. Je hodnocena ochota štěněte lano zachytit, bojovat o něj, tendence lano kousat, intenzita skusu a vytrvalost při hře. Čím je intenzita odezvy vyšší, tím vyšší skóre štěně získává. (Svobodová et al., 2008)

3.3 Předvýchova psa

Ve věku osmi týdnů je štěně umístěno do předvýchovného programu. Předvýchova je zajištěna dobrovolníky, kterým je přiděleno štěně a je odebráno ve věku jednoho roku. Účelem programu jsou štěňata, která prošla PPA testem, socializovat s lidmi pro následný výcvik. Jeden z nejdůležitějších behaviorálních znaků vodícího psa je výborná interakce s lidmi. Předpokladem kvalitního vodícího psa je dobrý rodinný a společenský pes. (Koda, 2001) Vybrané štěně je v době předvýchovy zařazeno do rodiny dobrovolníka spolupracujícího s příslušnou organizací pověřenou výcvikem psa. Dobrovolník musí vždy znát základní znalosti kynologických zkušeností s výchovou štěněte. Štěně je ubytováno v obydlí dobrovolníka a tráví co nejvíce času s předvychovatel. (Kavalírová, 2017)

Je nutné zajistit při předvýchově rušné městské prostředí, aby bylo dosaženo seznámení štěněte s každodenními situacemi okolního prostředí. Předvychovatel štěněti zprostředkovává rozmanité situace zahrnující kontakt s dětmi, cizími psy a dalšími druhy domácích zvířat. Štěně se učí navštěvovat prostředí parku, obchodního centra, nemocnic, úřadů, divadel, kina, restaurací a dalších rušných oblastí měst. Součástí výchovy je výuka cestování v dopravních prostředcích. (Jasenovcová, 2008 a) pes musí být vystaven široké škále situací a míst, aby bylo dosaženo co nejefektivnější předpříprava k budoucí profesi vodícího psa. Úkolem předvychovatele je naučit psa během prvního půl roku života základní hygienické návyky a povely poslušnosti, zahrnující sedni, lehni, vstaň, chůzi u nohy, chůzi

na vodítku, aport a přivolání na své jméno. Pes je veden k chůzi na vodítku a zastavení na okraji chodníku při přechodu přes vozovku. Po dobu předvýchovy dobrovolník sleduje chování štěněte a reakce na podněty, tyto informace následně referuje cvičitelům v době pravidelných supervizí. Supervize slouží cvičiteli i předvychovateli k monitorování zdravotního stavu, povahových rysů, charakteristik psa a konzultaci o vývoji výchovy psa. (Kavalírová, 2017; Jasenovcová, 2008 a)

Předvychovatel psa vychovává bez nároku na mzdu. Výcvikovou organizací jsou propláceny výdaje spojené s veterinárními úkony, krmivem pro psa a dalšími náklady spojenými s péčí o psa. Po dobu předvýchovy je pes vybaven speciální výstražnou vestou, informující okolí o přítomnosti vodícího psa ve výcviku. (Jasenovcová, 2008 a)

Ennik (2006) uvádí návratnost psů z předvýchovy v 90-95 %. K vyřazení psa dochází z důvodů zdravotních či nevhodného chování. Po navrácení psa z předvýchovy dochází ke kastraci psů. Psy jsou podrobeni lékařské prohlídce k vyloučení nejčastějších onemocnění neslučitelných s profesí vodícího psa. Po zdravotní kontrole jsou psi posuzováni trenérem pomocí testů, které jsou velmi podobné testu PPA. Následně jsou přijati do výcviku či jsou vyloučeni z programu. K vyřazení z programu dochází u dalších 5-10 % psů.

Studie Gazzano et al. (2008) se zaměřuje zejména na nevhodné chování štěnat v předvýchově. Dle studie je až 65 % štěnat diskvalifikováno z důvodu nevhodného chování. Studie byla provedena pomocí anonymního šetření v rodinách s umístěnými štěnaty do předvýchovy. Většina účastníků (76.1%) dotazníkového šetření byla přesvědčena, že je pes dobře vychovaný, 22,9 % jedinců uvedlo nejistotu v kvalitě předvýchovy psa. Za nejčastější chyby při výchově štěněte předvychovatelé uvedli vysokou toleranci nevhodného chování (60,4%), chybný předpoklad okamžité nauky všech poznatků najednou (11,5%), chybně zvolenou odměnu a trest (11,5%), péči o štěně příliš podobnou péči o člověka (8,3%), nedůsledná interakce se psem v 7,3 % a přejídání psa v 6,2 %. U 67,7 % psů bylo zaznamenáno nežádoucí chování štěněte. Dle 19,8 % předvychovatelů nebylo možné chování psa napravit, 31 % předvychovatelů se snažilo nežádoucí chování napravit pomocí: zatahání za vodítko (12%), pamlskem, pokud pes poslechl pokyn (10,5%), zaměřením pozornosti psa na jiný podnět (8,6%), pomocí povelu sedni (4,6), odvrácením psa od jídla nacházejícího se na podlaze (4,5%) či ignorováním psa jako následek špatného chování

(1,6%). Nejčastější používanou odměnou je uváděno pohlazení psa (81,2%), následně nabídnutí pamlsku (65,5%) a nejméně uváděnou odměnou je hlasová pochvala (37,5%). Celkově 67,7 % respondentů zaznamenalo nejméně jeden projev nežádoucího chování. Gazzano et al. (2008) uvádějí jen minimum nežádoucích projevů za neslučitelné s budoucím výcvikem. Přesto díky sebereflexi předvychovatelů došlo k odhalení problémového chování, které vedlo k vyřazení štěněte z programu. Předvychovatelé mohou přispět k včasnému hodnocení možných problémů chování, které nebylo odhaleno testováním po ukončení předvýchovy. Toto chování je následně hlavní příčinou při diskvalifikaci vodících psů při výcviku.

Z výsledků studie zaměřené na Nevhodné chování potenciálních vodících psů a výchovu předvychovatelů (Koda, 2001) je zřejmá souvislost s volbou trestu za nevhodné chování. Odmítnutí interakce se štěnětem je účinné při nevhodném kousání dobrovolníka. Nereagování na štěně je účinným výchovným prostředkem k zastavení kousání předvychovatele, štěkání, vrčení a poškozování objektu. Výchovnou metodu předvychovatelé doplnili o fyzické zastavení nevhodného chování, které se potvrdilo jako účinné zejména k zastavení štěněte při destrukci předmětů. Fyzický zásah do nevhodné činnosti štěněte je důležitý z důvodu přesunutí pozornosti psa z ničeného předmětu na předvychovatele. Neefektivní výchovnou metodou se ukázalo kárání a omezování štěněte. Štěně vykazovalo frustraci z omezování chování a pohybu. Štěňata se snažila uniknout před předvychovatelem. Objevilo se i nové kousavé chování či vrčení. Nikdy nedocházelo k fyzickým trestům štěňat.

Podpůrnými metodami k posílení vhodného chování psa je rozptýlení štěněte, komunikace, hra a dostatečně podnětné prostředí. Naopak při nedostatku dochází u štěňat k upevnění nevhodného chování. Není však prokázáno, zda se jedná o dostatečné metody výchovy upevnění vhodného chování psa. (Koda, 2001)

3.4 Výcvik psa v organizaci

Úkolem vodícího psa je vést nevidomého majitele do předem zvoleného cíle po ulicích měst, které mnohdy nejsou v nejlepším stavu. Pes se při doprovodu musí vyvarovat srážkám s kolemjdoucími lidmi, narážům do překážek na ulici, i těch, které jsou nad úroveň vodícího psa, upozorňovat na nerovnosti na zemi, změn terénu. Přesto pes musí svého majitele vést

po co možná nejprímější linii. Po úspěšném zvládnutí předvýchovy a prověření zdravotního a psychického stavu psa, je zvíře zařazeno do výcvikového programu. České Středisko výcviku vodících psů zařazuje psy do výcviku v období 11-15 měsíců. Délka výcviku se liší dle zvolené organizace, nejčastěji jde o dobu 6-8 měsíců. (Jasenovcová, 2008 b) Výcvik psa může být proveden uvnitř vybudovaného výcvikového centra, kde je pes umístěn v kotci či jsou psy umísťováni přímo do domácnosti cvičitele, kde žijí po celou dobu výcviku. (Kavalírová, 2017)

Metoda výcviku vodících psů ve výcvikových centrech nabízí vyšší efektivitu práce, kdy jeden trenér může cvičit až 4 psy. Čekací lhůta na psa se tak snižuje a klienti mají širší možnost výběru psa. Psa může negativně ovlivnit umístění v kotci po dobu výcviku, které se může projevit nežádoucím chováním či problematickým navazováním vztahu s klientem. (Kavalírová, 2017)

Druhou možností je umístění psa v obydlí trenéra po dobu výcviku. Pes je umístěn po celou dobu předvýchovy a výcviku v domácím prostředí. Na základě toho je pro psa jednodušší přechod do péče klienta. Vychovatel je během výcviku schopen důkladně zmapovat povahové rysy a chování psa v prostředí domova i exteriéru. Dochází ke zvýšení pravděpodobnosti vhodného umístění psa k budoucímu majiteli. Na rozdíl od velkých výcvikových center, touto metodou může trenér cvičit méně psů, čímž dochází k časové prodlevě při přidělení vycvičeného psa klientovi. (Jasenovcová, 2008 b; Kavalírová, 2017)

Ke kvalitnímu výcviku vodícího psa je nutná znalost kynologie, problematiky prostorové orientace a samostatného pohybu osob se zrakovým postižením. „*Některé organizace mají stanoveny kvalifikační požadavky na cvičitele. Členské školy Mezinárodní federace vodících psů (IGDF) mají pravidla pro kvalifikaci a vzdělávání cvičitelů a dalších pracovníků organizace povinná. Důležité jsou znalosti nejen ve výcviku vodících psů, ale hlavně v práci s nevidomými klienty. Ideální by bylo, kdyby každý cvičitel vodících psů, který je oprávněn předat vycvičené psy nevidomým klientům, byl zároveň proškolen i jako instruktor prostorové orientace a samostatného pohybu.*“ (Kavalírová, 2017, s.18)

Pes se v první fázi svého výcviku učí chůzi v postroji, následuje nauka obcházení a označování překážek na trati. Pes se učí vyhnout stojícím lidem či sloupům a pohyblivým překážkám na trati. Nejnáročnější překážkou pro psa je označení vysoké překážky. Pes musí

být schopen určit, zda větev stromu, závora, dopravní značka a podobné překážky tohoto druhu ohrožují nevidomého majitele. (Jasenovcová, 2008 b) pes musí být schopen i neuposlechnout nebezpečné příkazy, udělat vlastní rozhodnutí a zabránit majiteli v nebezpečném rozhodnutí. Takový úkol vyžaduje vysokou míru vzájemné důvěry mezi majitelem a psem. (Wiener, Welsh, Blasch, 2010) Nejčastěji se jedná o situace při práci na chodníku. Pes před novou překážkou zastaví, majitel psa pobídne k pohybu vpřed, pes povel neuposlechne a majitel musí pomocí bílé hole zjistit, o jakou situaci či překážku se jedná. Po zmapování terénu pomocí bílé hole vydá majitel vodícímu psu povel *vyved'* a pes bezpečně vyvede majitele z nebezpečné situace. (Jasenovcová, rozhovor)

Výcvik vodícího psa je zakončen zkouškou naučených povelů a metod doprovodu. Zkoušku provede trenér s klapkami na očích na neznámé trase a je hodnocena nezávislým rozhodčím. Testování se může zúčastnit zaměstnanec úřadu práce, cvičitel vodícího psa a budoucí majitel psa. (Jasenovcová, 2008 b) Dovednosti vodícího psa vymezuje příloha č. 2 vyhlášky 388/2011 Sb. v podobě 34 povelů rozdělených do 5 úseků, které pes musí zvládat v profesi vodícího psa.

3.4.1 Poslušnost, chování a ovladatelnost psa

Pes musí být schopen splnit základní povely poslušnosti zahrnující:

- základní polohy sedni, lehni, vstaň, obrat u nohy, změna směru v klidu u nohy majitele
- pohybovat se s klidem na vodítku i při zastavení
- aportovat odhozené či spadlé předměty
- okamžitě reagovat na přivolání
- zůstat v klidu po zanechání majitelem o samotě

Pes nesmí projevovat nežádoucí chování v podobě štěkání, kousání a jiných projevů agresivního či bázlivého chování vůči osobám ve velkých skupinách, jedincům nacházejícím se na veřejném prostranství a hromadné dopravě. Pes není rozptylován sluchovými, zrakovými a pachovými vjemy při výkonu práce. Majitel nesmí vodícího psa učit dovednosti určené k obraně osob a majetku či jiné lovecké a agresivní projevy chování. (příloha č. 2 vyhlášky 388/2011 Sb.)

3.4.2 Dovednosti vodícího psa potřebné k doprovodu majitele

Pes musí perfektně zvládat chůzi v postroji:

- Udržet správný směr a tempo chůze.
- Být schopen reagovat na změnu tempa chůze a plynule se jí přizpůsobit.
- V případě nutnosti chůzi přerušit, či změnit směr s ohledem na bezpečnost nevidomého a jeho okolí.
- Převést nevidomého na povel bezpečně přes vozovku.

Pes musí být schopen bezpečně označit překážku například v podobě výkopu, zastavit před překážkou, následně překážku obejít z pravé či z levé strany po zadaném povelu majitele. Označit vysokou překážku nad úroveň psa, která ohrožuje majitele a následně naleznout alternativní trasu na zadaný povel. Upozornit majitele na terénní nerovnosti, ovládat schopnost vyhnout se pohyblivým překážkám a vyvést nevidomého z nepřehledné situace. (příloha č. 2 vyhlášky 388/2011 Sb.)

3.4.3 Vyhledávající dovednosti psa

Pes musí být naučen naleznout přechod pro chodce, chodník, výtahy, dveře, zastávku hromadné dopravy. U vyhledání schodů, eskalátorů a travelátorů pes označí majiteli i směr pohybu, dále označí první a poslední schod. (příloha č. 2 vyhlášky 388/2011 Sb.)

3.4.4 Dovednosti při cestování v hromadné dopravě

Pes musí bez projevů bázlivosti nastoupit a vystoupit z dopravních prostředků všeho druhu. Pohybovat se v bezpečné vzdálenosti od kolejí a pohyblivých dopravních prostředků. U nástupu a výstupu z dopravních prostředků se pes vždy řídí povelu majitele a následně na zadaný povel *místo* vyhledá volnou sedačku či označí sedačku určenou pro zdravotně znevýhodněného jedince. Na povel *dveře* je pes schopen vyhledat a označit výstup z dopravního prostředku. (příloha č. 2 vyhlášky 388/2011 Sb.)

3.4.5 Dovednosti v místě bydliště

Pes se učí zapamatovat si nejčastěji používané trasy v oblasti bydliště a zaměstnání. Vždy musí pes majitele dovést k obydlí. Pes je schopen odvést majitele k lékaři, na poštu, do restaurace, kavárny, obchodu a vyhledat pokladnu či prodejní pult, zavést do parku a ukázat lavičku atd. (příloha č. 2 vyhlášky 388/2011 Sb.)

3.5 Předání vodícího psa

K předávání psa nejčastěji dochází v místě bydliště majitele a trvá obvykle jeden týden. Doba předávání je u každé organizace stanovena rozdílně. Předání psa do místa bydliště nevidomého předchází výběr vhodného psa a proškolení budoucího majitele o péči a zacházení se psem. (Jasenovcová, 2008 b)

Při výběru vhodného vodícího psa je určující *„rychlost chůze, vitalita, fyzická zdatnost žadatele, množství a délka tras, po kterých se nevidomý nejčastěji pohybuje atd.“* (Kavalírová, 2017, s. 19) Některé organizace nechávají majitele vybrat a vyzkoušet si již vycvičené psy. Jiné organizace vybírají konkrétního psa před výcvikem. V takovém případě je možné pravidelné setkávání se cvičeným psem a budoucím majitelem v průběhu výcviku. Dochází tak k přirozenějšímu průběhu navazování vztahu mezi nevidomým a psem. (Jasenovcová, 2008 b)

Před předáním psa do místa bydliště dochází k edukaci budoucího majitele. Některé organizace pořádají několikadenní hromadné školení. Jiné organizace školí žadatele na individuálních sezeních, zaměřených na potřebné informace o psu, jeho povaze, povelch, které pes perfektně ovládá, které je naopak třeba lépe procvičit a opakovat. Majitel získává informace o vhodných volnočasových aktivitách psa, vhodném krmivu a dávkování. Cvičitel napomáhá vyhledat v místě bydliště veterináře, trasu vhodnou k venčení a venčíště určené k volnému výběhu psa. Předáním psa však kontakt s organizací nekončí. Na cvičitele se nevidomý může kdykoli obrátit s obtížemi, které mohou nastat. (Kavalírová, 2017)

3.6 Výcvik vodících psů ČR

Organizace působící v České republice se zaměřením na výcvik vodících psů jsou v mnoha směrech rozdílné. Každý vycvičený pes však musí umět zákonem č. 388/2011 Sb. uvedené povely. Organizace se liší ve velikosti. Malé organizace jsou zastoupeny jedním či dvěma členy a probíhá zde pouze výcvik psa. Velké organizace zajišťují agendu předvýchovy, výcviku, předání psa a následnou péči o klienta. Dalším rozdílem je metoda získání štěňat vhodných k výcviku. Organizace mohou provádět vlastní chov, získat štěňata nákupem od prověřených chovatelů nebo odkoupit již jednoleté štěně s vhodnou povahou k práci vodícího psa. Tato štěňata neabsolvuji předvýchovu a rovnou nastupují do výcviku.

Dalším rozdílem mezi organizacemi je způsob ubytování psů. Menší organizace zařazují psy v době výcviku do domácího prostředí, čímž dochází k nižšímu počtu vycvičených psů. Průměrně se uvádějí 3-6 psů za rok. Větší organizace po dobu výcviku ubytovávají psy v koncích a jsou schopni vycvičit až 20 psů za rok. Cvičitel se věnuje více psům současně. Důležitou informací pro budoucího psa je, zda je organizace členem mezinárodní organizace sdružující výcvikové školy či zda má alespoň o členství požádáno. Pro přiznání příspěvku na pořízení vodícího psa je nutné členství či podaná přihláška do mezinárodní organizace sdružující výcvikové školy.(Kavalírová, 2017).

4 Vodící pes na veřejnosti

Vodící pes je prvotřídně vycvičen k doprovodu v ulicích měst i v přírodě, ale nevyvaruje se kolemjdoucím lidem. Kolemjdoucí pak mohou velmi zkomplikovat práci vodícího psa. Nevidomý musí dělat vše nezbytné pro získání nejlepšího výkonu od svého psa. Aby toto bylo možné, používá správně načasované příkazy, chválu, povzbuzení a občasné pokárání. (Wiener, Welsh, Blasch, 2010)

Mnozí lidé na ulici při pohledu na vodícího psa ve službě získávají pocity lítosti vůči psovi. „*Pes je chudák*“ je častý názor veřejnosti na profesi vodících psů. Proto se majitelům vodících psů stává, že se psa kolemjdoucí snaží krmit pamlsky, aby psovi zpříjemnili službu. Tito notoričtí krmiči pak psa odvolávají z práce a ten následně neplní kvalitně své poslání. Krmení nevhodnými pamlsky může mít za následek i žaludeční obtíže u psa a další zdravotní komplikace (Viz kapitola 2.3.1). Pes při doprovodu nevidomého vynakládá velké úsilí, soustředění se na doprovod a nesmí se nechat vyrušit zvukovými, zrakovými či pachovými vjemy v okolí. Stále se jedná o pudové zvíře, které se může přestat soustředit na svou práci a od svého majitele odejít, jelikož mu někdo z cestujících horoucně nabízí uzeninu či jiný nevhodný pamlsk. Majitel kvůli zrakovému postižení netuší, z jakého důvodu pes jedná abnormálně. To může způsobit nebezpečnou situaci pro nevidomého i psa. (Jasenovcová, 2018, rozhovor) (Kavalírová, 2017)

Psa při výkonu práce může vyrušovat více faktorů, které způsobují lidé na veřejnosti. „*Ačkoli mnoho vodících psů přímo svádí k pohlazení, je lépe udržet své touhy pod kontrolou a nechat psa soustředěně pracovat. Pokud náhodný kolemjdoucí ruší psa při práci mlaskáním nebo voláním, přestane se soustředit a může tak ohrozit bezpečnost nevidomého, který se na něj spoléhá.*“ ... „*Práci psa nejvíce komplikují lidé, kteří se snaží z nedostatku informací na mého psa mlaskat, upozorňovat na sebe různými gesty, kteří ho chtějí krmit apod.*“ (Kavalírová, 2017, s.70)

Kavalírová (2017) dále upozorňuje, že toto chování je uspokojování potřeb vlastních, nikoli potřeb psa. Majitel se o svého psa stará a dává mu dostatek krmiva, pozornosti a lásky. Pes, který je vybrán pro tuto práci, má předpoklady pracovního psa. Doprovod nevidomého je pro něj nejen prací, ale i zábavou. Jedná se o aktivní psy. Nejedná se o psy vhodné

k celoživotní relaxaci na pohovce. Jasenovcová (2018, rozhovor) doplňuje, že majitel svému psu vždy dopřává i dostatek volného času. Vodící pes pracuje zejména v době, kdy se nevidomý dopravuje do práce, k lékaři, na nákup atd. Jedná se tedy o dobu, kdy je jeho majitel v pohybu. Ostatní čas je volný. Pes většinu tohoto času odpočívá na vyhrazeném místě, kde je umístěn jeho pelech. Tato doba zahrnuje cca 4-5 hodin denně, u aktivnějších majitelů může pes někdy pracovat až 6 hodin.

I dvojici vodící pes a nevidomý se může stát, že zabloudí a sejdou ze své naučené trasy. V takových situacích je pomoc od kolemjdoucích potřebná. Kolemjdoucí v takové situaci na sebe upozorní oslovením nevidomého a optá se, zda pomoc potřebuje či nikoli. Nikdy by kolemjdoucí neměl se psem manipulovat, jakkoli jej tahat za obojek či nevidomého i se psem odvádět do jiné destinace. Základem pomoci nevidomému je oslovení. Pokud nevidomý přijme nabízenou pomoc, je nutné se dohodnout o formě pomoci a cílové destinaci. Nejčastější jsou dva způsoby doprovodu nevidomého a psa. Doprovázející jedinec kráčí vedle psa či nevidomého a slovně komentuje cestu (odbočky a překážky), nijak se nevidomého nedotýká. Nevidomý je díky slovnímu komentáři schopen psovy zadat příslušné povely. Druhou variantou je nabídnutí rámě nevidomému, který se do průvodce zavěsí a bude průvodce následovat. Pes jde vedle nevidomého v chůzi u nohy na vodítku. (Omyly a skutečnosti, 2018) (Jasenovcová, 2018, rozhovor)

Další situací, kdy tato dvojice potřebuje pomoc z řad veřejnosti, je při přechodu silnice po přechodu či mimo přechod. Lidé se často domnívají, že pes se řídí při přecházení vozovky dle světelné či zvukové signalizace. Pes je vycvičen k vyhledání přechodu, nikoli k přecházení přechodu bez pokynu majitele. Vstup do vozovky určuje majitel. Pro majitele psa je přínosem slovní upozornění z řad kolemjdoucích, zda je vhodné přecházet či nikoli. Nevidomý zadá povel psovy a ten jej sám bezpečně převede přes vozovku. Pomoc od kolemjdoucích je nutná i v případech prací na chodníku či upozornění nevidomého o jaké číslo hromadné dopravy se jedná (pokud se jedná o dopravní prostředek bez zvukové signalizace). Podobné situace nastávají při návštěvě nemocnic a úřadů, kam pes majitele bezpečně dovede, ale již nevidomému nedokáže signalizovat informace na vývěsních tabulích v instituci. I v těchto případech se majitelé psa neobejdou bez pomoci vidícího jedince. (Jasenovcová, 2018, rozhovor) (Kavalířová, 2017)

„Při jízdě dopravními prostředky nevidomí a jejich psi obvykle nepotřebují žádnou zvláštní pomoc. Je vhodné, uvolní-li nevidomému spolucestující místo k sezení, což následně slovně komentují (pojd'te si sednout, uvolňuji vám místo).“ (Kavalírová, 2017, s.72)

VÝZKUMNÁ ČÁST

5 Kvantitativní šetření

Cílem výzkumné části diplomové práce je zaměřit se pomocí kvantitativního šetření na znalosti veřejnosti o problematice vodícího psa. Na základě kvantitativních dat získat konkrétní obraz o případných rozdílech mezi generacemi v informovanosti o dvojici vodícího psa a jeho majitele. Získané informace mají sloužit k zajištění cílené osvěty veřejnosti se zaměřením na zlepšení soužití veřejnosti a dvojice (vodící pes a jeho majitel) a zároveň zajistit respondentům edukaci o problematice. Výzkum se zaměřuje na vybrané generace v populaci České republiky.

5.1 Výzkumné problémy

Dle Gavory (2008) rozlišujeme tři typy výzkumných problémů: deskriptivní, relační a kauzální.

- Deskriptivní (popisné) výzkumné problémy hledají odpověď na otázky typu „Jaké to je?“. Zjišťuje a popisuje situaci, stav nebo výskyt určitého jevu. Nejčastěji se při výzkumu používá metoda pozorování, dotazníku, škálování nebo interview.
- Relační (vztahové) výzkumné problémy dávají do vztahu jevu nebo činitele.
- Kauzální výzkumné problémy zjišťují příčinné vztahy. Tedy příčinu, která vedla ke konkrétnímu důsledku. Používá se experimentální metoda, kdy se porovnávají dvě nebo více skupin, které se liší jedním ze zkoumaných jevů.

Gavora (2008) zdůrazňuje vědecké hypotézy, které lze formulovat pouze při relačním nebo kauzálním výzkumném problému. V případě deskriptivních výzkumných problémů nelze použít hypotézu. Skutil (2011) doplňuje, že hypotéza je tvrzení či předpoklad o vztahu mezi dvěma či více proměnnými.

V rámci výzkumného šetření vyvstaly tři výzkumné problémy, které mají charakter deskriptivního výzkumného problému (VP).

VP1. Jaké jsou rozdíly mezi generacemi v celkových znalostech veřejnosti v problematice vodícího psa a jeho majitele?

Jedná se o ústřední cílový problém výzkumu zaměřený na mezigenerační rozdíly v oblasti informovanosti. **Celkové znalosti** zahrnují informace o právním uchopení psa, vhodném jednání s dvojicí a výkonu práce vodícího psa. Informace zahrnující **celkové znalosti** jsou doloženy v teoretické části práce.

VP2. Jaké jsou mezigenerační rozdíly ve znalostech v dílčích oblastech celkových znalostí?

Problém se zaměřuje na jednotlivé oblasti celkových znalostí:

VP2 A Právní uchopení vodícího psa

VP2 B Vhodné jednání s dvojicí vodící pes a jeho majitel

VP2 C Výkon práce vodícího psa.

Jedná se o podotázku VP1. Zkoumá úroveň informovanosti veřejnosti v dílčích oblastech a rozdíly v těchto oblastech mezi generacemi. Pomocí otázky je možné snadněji určit cílenou osvětu na jednu z dílčích oblastí celkových znalostí. Tuto osvětu následně zaměřit na konkrétní věkovou skupinu.

VP3. Jaký je pohled veřejnosti na právo pohybu vodícího psa ve veřejných budovách?

Otázka je zaměřena na konkrétní problém v legislativním ukotvení práva pohybu vodících psů ve veřejných budovách. Legislativa je nedostatečná a tento problém je dlouhodobě diskutován. Podrobně je rozepsán v teoretické části práce. Cílem je zjistit pohled veřejnosti na práva vstupu psa do budov a jak tento názor koreluje s právním ukotvením vodícího psa.

5.2 Výzkumná strategie

Téma výzkumu je zaměřeno na populaci České republiky a výzkumné problémy jsou deskriptivního charakteru, nejvhodněji zvolenou strategií výzkumu je kvantitativní šetření. Dle Gavory a kol (2010) je cílem kvantitativního výzkumu získání objektivních a ověřitelných údajů o zkoumané problematice. Základem je měření. Jedná se o postup

získávání přesných údajů, které jsou vyjádřeny numericky. Pedagogický kvantitativní výzkum zjišťuje rozsah, frekvenci nebo intenzitu jevů. Výzkumník při výzkumu vystupuje nestraně a zaujímá odstup od zkoumaného jevu. Zbavuje se subjektivních postojů, které by zkreslily zkoumané údaje.

„Kvantitativní výzkum využívá náhodné výběry, experimenty a silně strukturovaný sběr dat pomocí testů, dotazníků nebo pozorování. Konstruované koncepty zjišťujeme pomocí měření, v dalším kroku získaná data analyzujeme statistickými metodami s cílem explorovat je, popisovat, případně ověřovat pravdivost našich představ o vztahu sledovaných proměnných.“ (Hendl, 2008, s. 44)

5.2.1 Dotazník

Dotazník je nejfrekventovanější metoda zjišťování dat. Je využíván ve společenských vědách pro hromadné a rychlé zjišťování faktů, názorů, preferencí potřeb, motivů, postojů, zájmů atd. Osoba, která vyplňuje dotazník je nazývána **respondentem**. **Otázky** jsou jednotlivé prvky dotazníku. Zadávání dotazníku je nazýváno **administrace**. (Gavora, 2008)

„Samotný dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.“ (Chráska 2007, s. 163).

Dle Gavory (2008) při přípravě dotazníku musí být stanoven základní problém, který je třeba rozdělit do několika podproblémů. Každý podproblém následně naplňujeme jednotlivými otázkami.

Dotazník se skládá ze třech částí.

- **Hlavičkou** se nazývá vstupní část dotazníku, kde se autor představí a vysvětlí cíle dotazníku. Je vhodné zdůraznit význam respondentových odpovědí a jejich přínos zkoumané problematice.
- Druhou částí dotazníku jsou vlastní **otázky**.
- **Poděkování** respondentovi za spolupráci je zasazeno na konec dotazníku. (Skutil, 2011)

Při konstruování jednotlivých otázek v dotazníku je třeba dodržovat pravidla:

1. Je třeba formulovat otázky jasně, aby jim respondenti rozuměli.
2. Široké znění otázek může vést k volným odpovědím.
3. Používat přesné časové údaje, nikoli výrazy (několik, někdy, obvykle), které si můžou respondenti vykládat různě.
4. Zabránit dvojitém otázkám. Respondent může odpovědět jen na jednu z otázek, nikoli na obě.
5. Na otázky musí být respondent schopen odpovědět.
6. Otázky musí být smysluplné.
7. Otázky musí být jednoduché, nikoli dlouhé a složité.
8. Autor by se měl vyvarovat záporným výrazům, jež respondent může přehlédnout, či je špatně interpretovat.
9. Otázky nesmí vzbuzovat u respondenta předpojatost. (E.R. Babbie, 1983; in Skutil a kol., 2011)

Typy otázek

Otázky v dotazníku se nejčastěji dělí podle míry otevřenosti.

- **Uzavřené otázky** – „Nabízejí respondentovi varianty odpovědí, z nichž si dotazovaný musí vybrat. Výhodou tohoto typu otázek je jejich relativně snadné vyhodnocení, nevýhodou je, že omezují respondenta ve vyjádření vlastního názoru.“ (Skutil, 2011, s 82)
- **Polouzavřené otázky** – Otázky nabízejí respondentovi varianty odpovědí, ale umožňují i vysvětlení názoru. (Skutil, 2011)
- **Otevřené otázky** – Výhodou otázek je, že respondenta otázky nijak neomezují v jeho vyjádření. Nevýhodou je komplikované vyhodnocení získaných nesourodých dat. (Skutil, 2011)
- **Testové otázky** – Jsou využívány zejména při tvorbě didaktických testů na školách. (Skutil, 2011)

Elektronický dotazník

V dnešní době je velmi populární realizovat výzkum pomocí elektronického dotazníku, který je možné podle Gavory (2010) rozdělit na dva typy.

- **E-mailový dotazník** – dotazník je respondentovi zaslán e-mailem. Respondent do dotazníku zanele své odpovědi a následně jej zašle zpět autorovi. Autor si tak musí zajistit adresy potenciálních respondentů. (Gavora a kol., 2010)
- **Webový dotazník** – Dotazník má podobu webové stránky, kde respondent pomocí myši kliká na jednotlivé „boxy“ u odpovědí či zapisuje svou odpověď do „oken“. Dotazník vyplňuje kdokoli, kdo má přístup k webové stránce. Stránku autor musí dostatečně propagovat, aby získal dostatečný vzorek respondentů. (Gavora a kol., 2010)

Mezi **výhody elektronického dotazníku** patří časově ani lokálně neomezené vyplnění, které je často anonymní. Nízké finanční náklady pro autora a snadnější softvérové zpracování dat. Elektronický dotazník odstraňuje riziko nesprávného vyhodnocení, které je typické pro manuální zpracování. (Gavora a kol., 2010)

Mezi **nevýhody elektronického dotazníku** je zařazována nehomogenita rozšíření internetu v populaci. Nízká kontrola nad opakovaným vyplněním dotazníku respondentem. Riziko účasti určitých skupin ve výzkumu, kteří by výrazně ovlivnili výsledek. Respondenti se dotazníku účastní dobrovolně a mají tak většinou jistý motiv. Zaslání e-mailových dotazníků může respondenty obtěžovat. Webový dotazník je náročnější na zhotovení oproti papírovému. Pokud takový dotazník neumí autor sestavit sám, ekonomické náklady na zhotovení mohou být navýšeny. (Gavora a kol., 2010)

5.3 Popsání výzkumného souboru

„Smyslem kvantitativního výzkumu je získat obecně platné poznatky o jevech, objektech a vztazích mezi nimi vzhledem k určité množině objektů či jevů.“ (Skutil, 2011, s. 66)

Množinu nejčastěji nazýváme **základním souborem (populací)**. (Gavora, 2008) Základní soubor tvoří celou populaci.

Autorka diplomové práce si za výzkumný vzorek zvolila populaci ČR. V rámci výzkumu stanovila skupiny generací v populaci ČR na mladé dospělé, dospělé a seniory. Zkoumané skupiny generací si předem stanovila rozdělit dle věku:

- Mladí dospělí (MD) – 21 let až 34 let
- Dospělí (D) – 35 let až 59 let
- Senioři (S) – 60 let až 100 let

5.4 Průběh výzkumného šetření

Na základě stanovené výzkumné strategie a výzkumných otázek autorka zvolila dotazník jako nejvhodnější kvantitativní nástroj výzkumu.

Ve výzkumu je zvolena varianta webového dotazníku i písemného dotazníku. Aby se autorka vyhnula nevýhodám webového dotazníku v nehomogenně rozšířeném používání internetu, což by ohrozilo zkoumanou skupinu seniorů, rozhodla se i pro papírovou formu dotazníku. papírový dotazník byl vyhotoven s edukační brožurou, který byl rozšířen při osobním setkáním s respondenty. Na základě zodpovězeného dotazníku byla respondentovi předána edukační brožura o problematice vodícího psa.

Dotazník obsahoval celkově 13 otázek. 3 otázky byly otevřené a 10 uzavřených. Každá uzavřená otázka obsahovala nabídku odpovědí. V šesti otázkách bylo možné zvolit více odpovědí a ve 4 otázkách jen jednu nabízenou odpověď.

Ve vstupní části se autorka představuje a vysvětluje cíl a význam dotazníku. Následují dvě otevřené otázky zaměřené na informace o respondentovi. Věk respondenta a oblast, ve které se nejčastěji pohybuje.

Následující část dotazníku lze rozdělit do tří bloků zaměřených na znalosti respondenta:

- a) Právní uchopení vodícího psa
- b) Vhodné jednání s dvojicí vodící pes a jeho majitel
- c) Výkon práce vodícího psa.

V závěru dotazníku je poděkování. V papírové variantě dotazníku je poděkování na začátku brožury, kterou dostal každý respondent.

Webový dotazník byl vytvořen pomocí internetového portálu www.survio.com. V elektronické podobě dotazníku nebylo možné se mezi otázkami vracet a změnit zvolenou odpověď. Dotazník byl zablokován k vícenásobnému vyplnění. Po zodpovězení znalostní otázky ohledně vodícího psa, se respondentovi zobrazily informace o správné odpovědi na otázku a častých omylech. Tím bylo dosaženo edukace i v průběhu výzkumu. Dotazník byl distribuován pomocí sociálních sítí Facebook, LinkedIn, Twitter.

V písemné podobě dotazníku byla respondentovi po vyplnění dotazníku předána edukační brožura, kde byly zodpovězeny a vysvětleny všechny otázky. Respondenty autorka oslovovala osobně na ulicích hlavního města Prahy, Královéhradeckého kraje a města Brna. Za pomoci spolupráce zaměstnanců zdravotnických zařízení byl dotazník rozšířen mezi pacienty. Dotazník celkově vyplnilo 384 respondentů (Viz kapitola 5.5.1).

Autorka při zpracovávání diplomové práce použila programy Microsoft Word 2016, Microsoft Excel 2016 a Java Script. Programy byly zvoleny z důvodu kvalitního zpracování dat do tabulek, grafů a vytvoření elektronické databáze dat.

5.4.1 Edukační brožura

Edukační brožura byla vytvořena na základě analýzy dokumentů, které byly detailně zpracovány v teoretické části práce. Na základě těchto podkladů autorka ve spolupráci s Ing. H. Jasenovcovou a PhDr. P. Šumníkovou Ph.D. vytvořila edukační brožuru, která doplňuje dotazníkové šetření a poskytuje tak osloveným respondentům edukaci a osvětu o problematice vodícího psa a jeho majitele. Edukační brožuru obsahuje i webový dotazník. Každý respondent byl po dokončení dotazníku s problematikou seznámen.

5.5 Analýza dat

Z vytvořené elektronické databáze dat jsou níže představeny jednotlivé otázky a odpovědi respondentů. Každá otázka zaměřená na znalost je popsána pomocí grafického zpracování. Je vždy uveden graf odpovědí zúčastněných respondentů ve výzkumu, následně odpovědi skupiny mladých dospělých, dospělých a seniorů.

5.5.1 1. Otázka: Prosím zadejte svůj věk

Otázka sloužila k selekci respondentů, kteří nespádají do zkoumaného vzorku a bylo třeba je ze studie vyřadit. Díky otázce bylo možné respondenty rozdělit do třech věkových skupin, podle předem určeného kritéria.

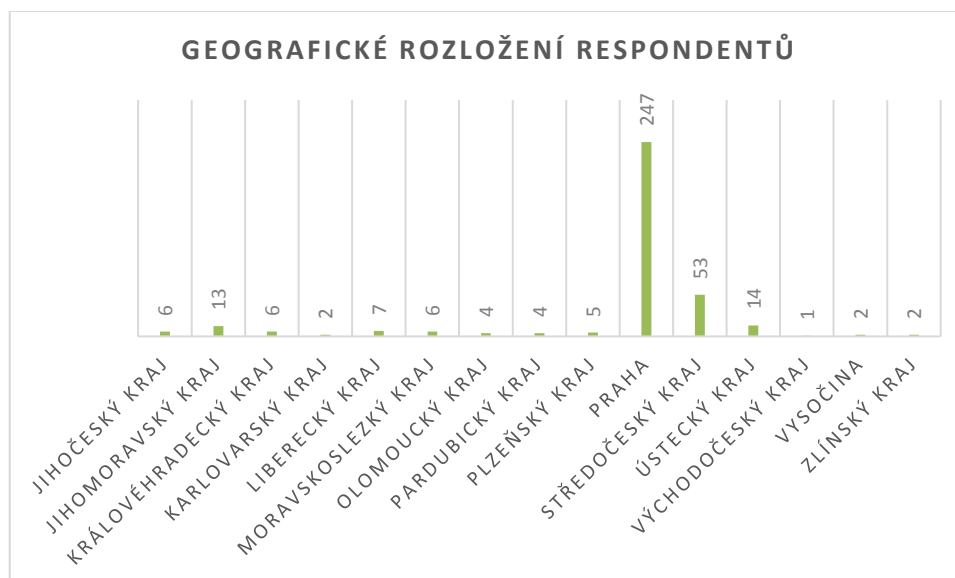
První dvě otázky v dotazníku se týkaly věku respondenta. Otázka sloužila k rozdělení respondentů do jednotlivých zkoumaných věkových skupin.

Tabulka 1.: Rozdělení respondentů na jednotlivé věkové skupiny

<i>Věková kategorie</i>	<i>Počet respondentů</i>
<i>Zúčastněných: věk 17 až 100 let</i>	384 respondentů
<i>Zúčastněných, kteří žijí v ČR</i>	380 respondentů
<i>Celkem zařazených: věk 21 až 100 let</i>	373 respondentů
<i>Mladí dospělí: věk 21 až 34 let</i>	140 respondentů
<i>Dospělí: věk 35 až 59 let</i>	123 respondentů
<i>Seniori: věk 60 až 100 let</i>	110 respondentů

Ze studie bylo vyřazeno 7 respondentů z důvodu nízkého věku. Jednalo se o respondenty ve věku 14;17;18;19;19;20 a 20 let. Žádný jedinec nebyl vyřazen ze studie z důvodu příliš vysokého věku.

5.5.2 V jakém kraji bydlíte, či se nejvíce pohybujete?

Graf 1 Geografické rozložení respondentů

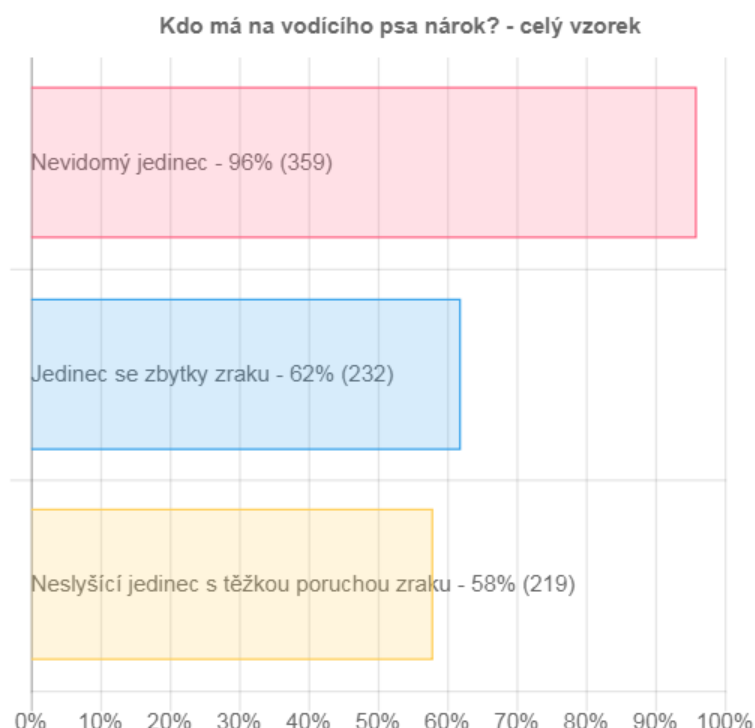
Otázka umožnila vyselektovat jedince nežijící v České republice, jelikož se výzkum zaměřuje na populaci České republiky. Zároveň poukázala na geografické rozložení výzkumu. Na základě otázky byli ze studie vyloučeni 4 respondenti žijící ve Velké Británii, Francii, Kanadě a na Slovensku.

Nejvíce respondentů dotazníkového šetření se pohybuje v Praze (247 respondentů) a ve Středočeském kraji (53 respondentů).

5.5.3 Kdo má na vodícího psa nárok?

Tato otázka se respondentů táže na legislativně určené právo na vodícího psa. Pokud jedinec splňuje podmínky, stát odsouhlasí příspěvek na výcvik vodícího psa. Otázka se snaží zmapovat veřejné mínění o pojmu *těžce zrakově postižený jedinec*. Otázka zahrnuje tři možné odpovědi s vícečetným výběrem možností. Dvě odpovědi jsou správně a jedna je špatně.

Odpovědi celého zkoumaného vzorku

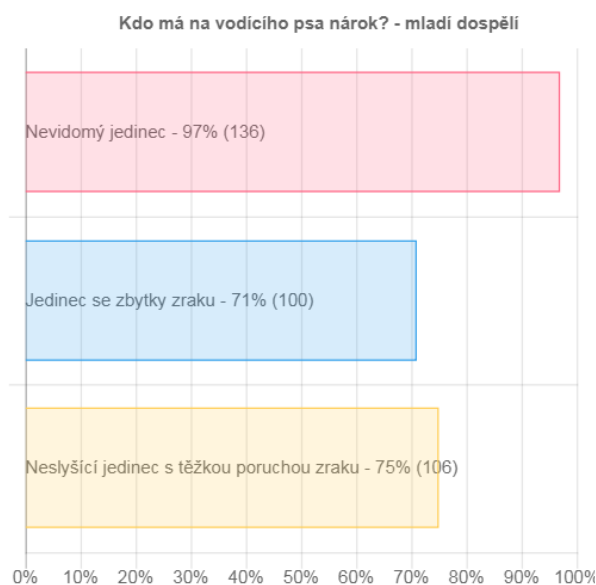
Graf 2 Kdo má na vodícího psa nárok? - celý vzorek

Dle výsledků se většina respondentů **správně domnívá**, že na vodícího psa má nárok *Nevidomý jedinec* – až 96 % respondentů. Jen 14 jedinců tuto odpověď nevybralo. Je možné, že se s pojmem nevidomý nesetkali a znají jen zastaralý pojem slepý jedinec.

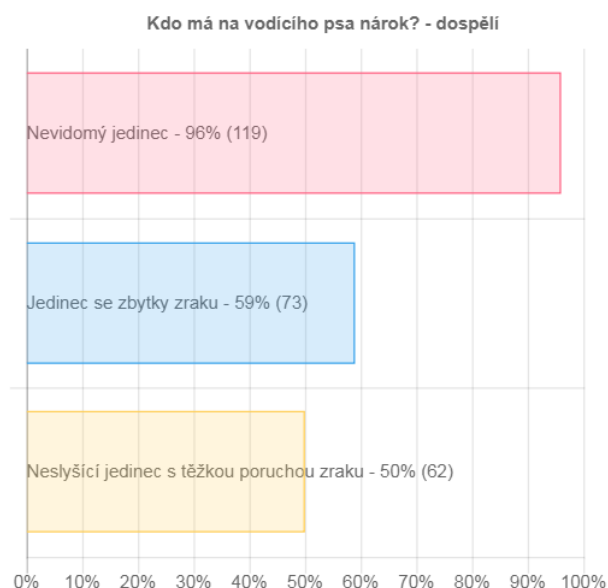
Správnou odpověď *Jedinec se zbytky zraku* uvedlo jen 62 % respondentů.

Špatnou odpověď *Neslyšící jedinec s těžkou poruchou zraku* uvedlo 58 % z celkových respondentů.

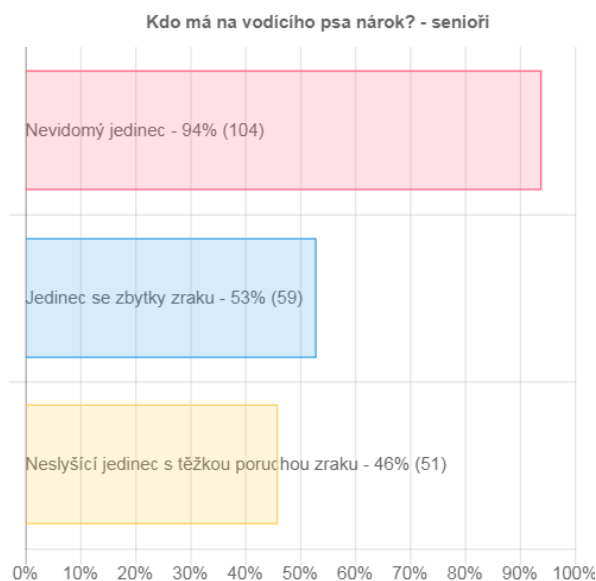
Odpovědi skupiny mladých dospělých, dospělých a seniorů

Graf 3Kdo má na vodícího psa nárok? - Mladí Dospělí

Graf 5 Kdo má na vodícího psa nárok? - Dospělí

Graf 4Kdo má na vodícího psa nárok? - Senioři

Správnou odpověď *Nevidomý jedinec* ve skupině Mladých dospělých (MD) zvolilo až 97 % respondentů, což je nejvyšší úspěšnost mezi skupinami. Skupina Dospělých (D) odpověděla správně z 96 % a skupina Seniorů (S) z 94 %. Tyto výsledky jsou mezi sebou minimálně rozdílné.

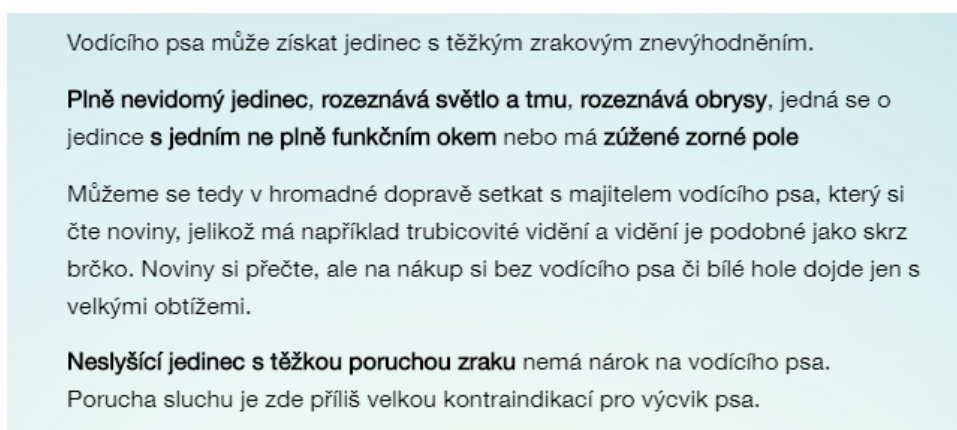
Správnou odpověď *Jedinec se zbytky zraku* nejúspěšněji volila skupina MD – 71 %. Skupina D–59 % a skupina S–53 %.

Špatnou odpověď *Neslyšící jedinec s těžkou poruchou zraku* nejméně volila skupina S–46 % a následně skupina D–50 %. Skupina MD – 75 % se domnívá, že hluchoslepý jedinec má nárok na vodícího psa. Tuto otázku skupina MD volila častěji než správnou odpověď *Jedinec se zbytky zraku*.

Při vyhodnocení otázky se skupina D stala celkově nejúspěšnější. Správnost odpovědí v 69 %. Nejméně úspěšnou se stala skupina Mladých dospělých v 64 % správnosti odpovědí.

Edukační brožura

Po zodpovězení dotazníku se respondentovi ukázala edukační část brožury, kde byly vysvětleny použité pojmy v odpovědích:

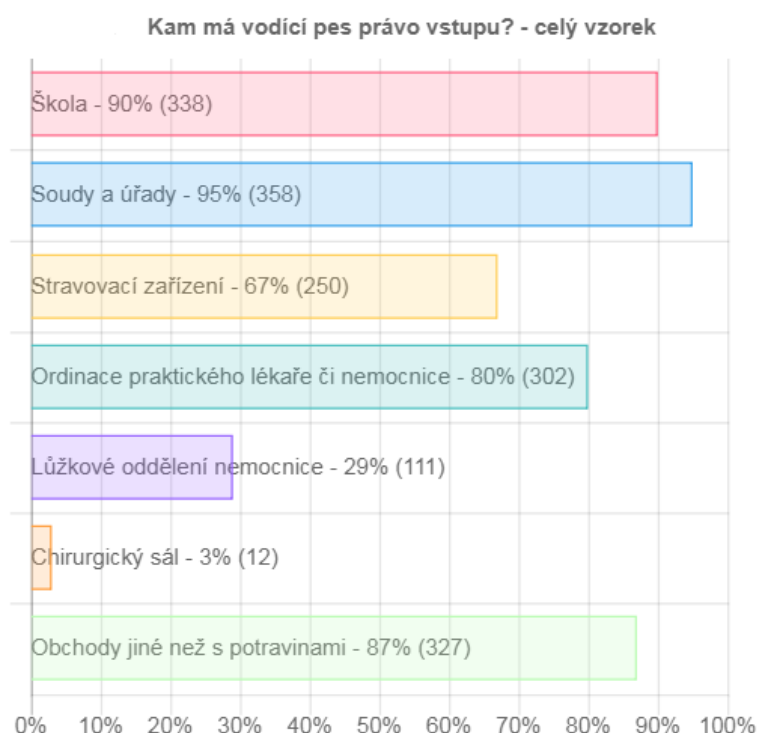

Obrázek 1 Edukační brožura otázka č. 3

5.5.4 Kam má vodící pes právo vstupu

Otázka zkoumá náhled veřejnosti na právo pohybu vodícího psa v budovách státní správy, zdravotnických a restauračních zařízení. Otázce bylo přiděleno sedm možných odpovědí s výběrem více možností. V nabídce jsou **3 správné odpovědi** a **4 špatné odpovědi**.

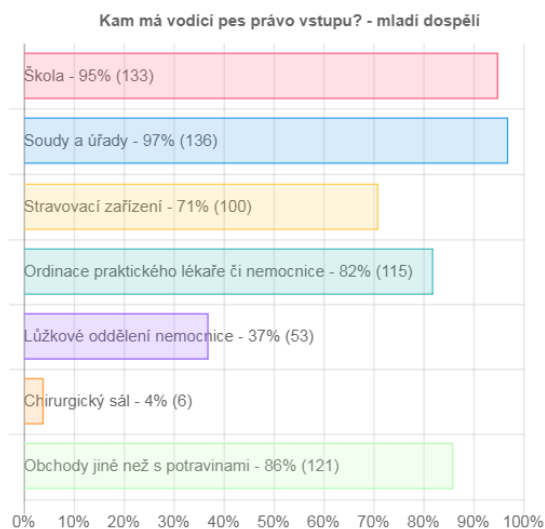
Odpovědi celého zkoumaného vzorku

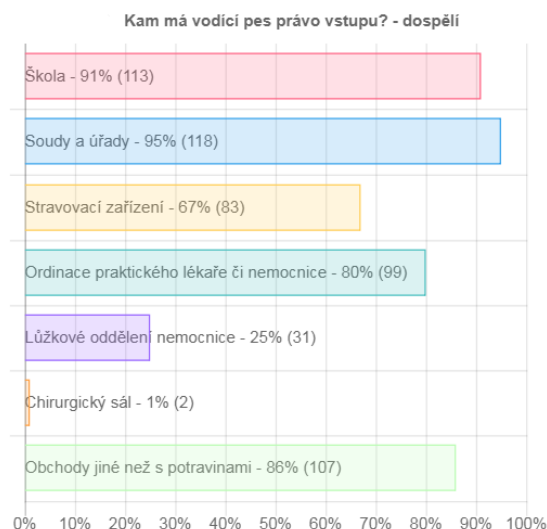
Graf 6 Kam má vodící pes právo vstupu? - Celý vzorek

Nejčastěji zvolenou odpovědí byla **špatná odpověď** *Soudy a úřady*. Tuto variantu zvolilo 95 % všech respondentů. Následně **špatnou odpověď** *Škola* – 90 % všech respondentů. Třetí v pořadí je **špatná odpověď** *Obchody jiné než s potravinami* – 87 % všech respondentů. Následují **odpovědi** byly **správné**: *Ordinace praktického lékaře* – 80 %, *Stravovací zařízení* – 67 %, *Lůžkové oddělení nemocnice* – 29 %. Nejméně zvolenou možnost volili respondenti **špatnou odpověď** *Chirurgický sál* jen 3 % celého vzorku. Tedy 12 respondentů.

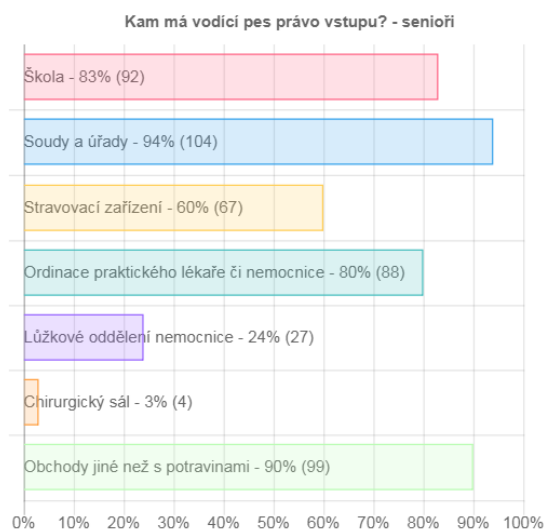
Odpovědi skupiny mladých dospělých, dospělých a seniorů

Graf 7 Kam má vodící pes právo vstupu? - Mladí dospělí

Graf 9 Kam má vodící pes právo vstupu? - Dospělí

Graf 8 Kam má vodící pes právo vstupu? - Senioři

Nejčastěji volené odpovědi byly ty **špatné**. Odpověď *Soudy a úřady* volilo 97 % MD, 95 % D a 94 % S. Odpověď *Škola* volila skupina MD v 95 %, D v 91 %.

Více Seniorů – 90 % zvolilo odpověď *Obchody jiné než s potravinami*, která se také počítá mezi **špatné odpovědi**. Tato odpověď byla u skupiny MD a D vybrána z 86 % respondentů. Byla až třetí nejčastější zvolenou možností. U skupiny S 83 % se jednalo o odpověď *Škola*.

Následovaly **správné odpovědi** *Ordinace praktického lékaře*: MD – 82 %; D a S – 80 %.
Stravovací zařízení: MD – 71 %; D – 67 % a S – 60 %.

Méně, než polovina respondentů ze všech skupin se domnívá, že vodící pes má nárok pohybu na *Lůžkovém oddělení nemocnice* – **správná odpověď**: MD – 37 %; D – 25 %; S – 24 %.
Nejméně respondentů zvolilo **špatnou odpověď** *Chirurgický sál*: MD – 4 %; S – 3 %; D – 1 %.

Celkově nejúspěšnější skupina byla MD – 44 % správných odpovědí. Skupina S a D mají stejný poměr správných odpovědí – 42 %. Od MD se však liší jen o 2 %, což je minimální rozdíl.

Edukační brožura

Zákon umožňuje vstup vodícím psům do *obchodů s potravinami, jídelen a restaurací, kosmetických zařízení, ordinací praktického lékaře, ambulancí, i lůžkového oddělení. Chirurgický sál* a podobná velmi riskantní místa, jsou výjimkou z důvodu možné infekce.

ČR dosud neuzákonila volný vstup vodícím psům do *budov úřadů, soudů, škol a obchodech jiných než s potravinami*. Tato zařízení si vstup psů upravují sami. Tedy **mohou** psa **nevpustit**, a tedy se dopouští nepřímé diskriminace a omezení lidských práv majitele, jelikož on v tu chvíli není schopen bez doprovodu psa jít volit, žádat o práci, vzdělávat se či si nakoupit oblečení.

Obrázek 2 Edukační brožura otázka č. 4

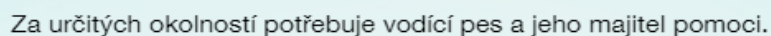
5.5.5 Pokud má zrakově postižený jedinec vodícího psa při sobě, NIKDY Nepotřebuje pomoc od okolí.

Tato otázka musela být z výzkumu vyřazen a na základě nesplňující validity testování. Otázka je položena nejednoznačně. Nabízené možnosti odpovědí byly ANO / NE, kdy respondent měl za úkol zvolit jen jednu z možností. Odpověď mohla být vyložena:

- ANO, jedinec nepotřebuje pomoc okolí/ NE, jedinec potřebuje pomoc okolí
- ANO, jedinec potřebuje pomoc od okolí/ NE, jedinec nepotřebuje pomoc od okolí
- ANO, s tvrzením souhlasím / NE, s tvrzením nesouhlasím

V obou případech jsou odpovědi ANO/NE protichůdné a poukazují na opačné skutečnosti. Z tohoto důvodu není otázka validní.

Edukační brožura

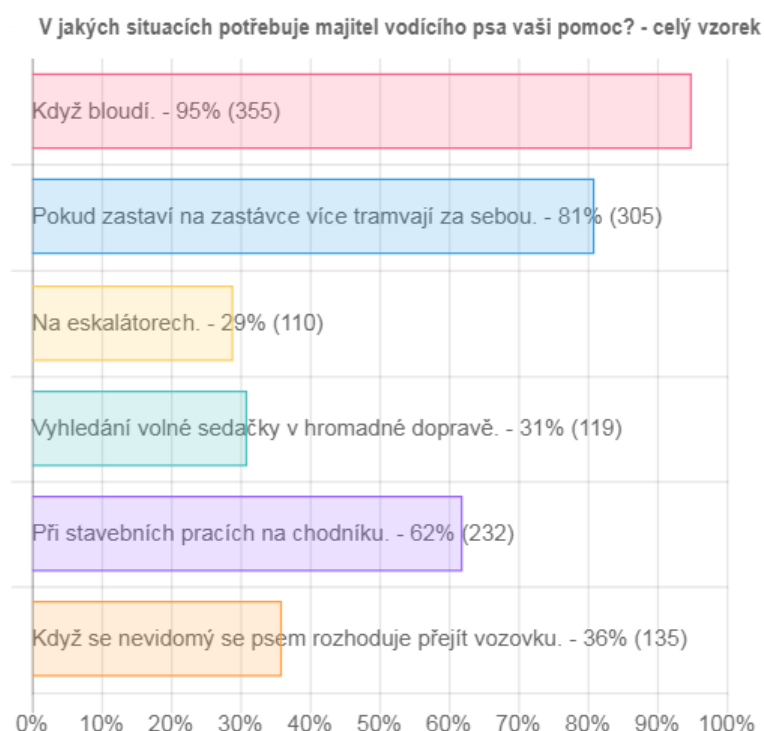
Za určitých okolností potřebuje vodící pes a jeho majitel pomoci.

Obrázek 3 Edukační brožura otázka č. 5

5.5.6 V jakých situacích potřebuje majitel vodícího psa vaši pomoc?

Otázka reaguje na předchozí otázku a poskytuje respondentovy výběry mezi situacemi, ve kterých se každý den vodící pes nachází. Respondent má na výběr mezi šesti odpověďmi, kdy **4 odpovědi** jsou **správně**, **2 odpovědi** jsou **špatně**. Při volbě bylo možné zvolit více odpovědí.

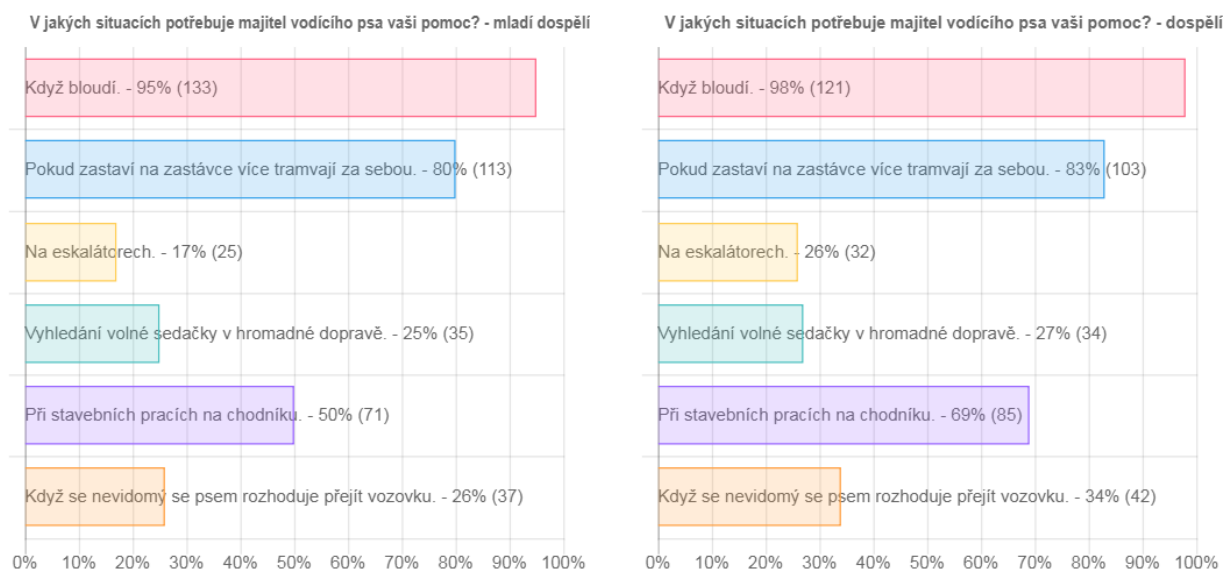
Odpovědi celého zkoumaného vzorku

Graf 10 V jakých situacích potřebuje majitel vodícího psa vaši pomoc? - Celý vzorek

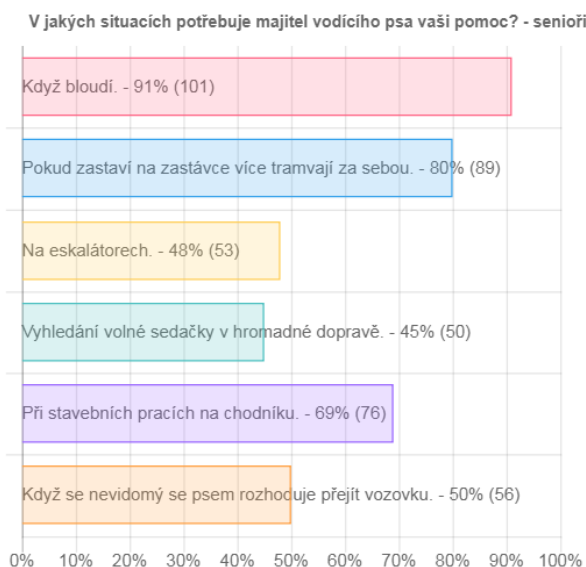
V této otázce respondenti volili nejvíce **správných odpovědí**. Nejčastěji zvolenou odpovědí: *Když bloudí*, kterou zvolilo až 95 % respondentů. *Pokud zastaví na zastávce více tramvají za sebou* 81 % respondentů. *Při stavebních pracích na chodníku* zvolilo 62 % respondentů. **4. správnou odpověď** volilo méně jak 40 % respondentů: *Když zastaví nevidomý se psem a rozhoduje se přejít vozovku* – 36 %. **Nepravdivé odpovědi** měly podobný počet zvolení: *Vyhledání volné sedačky v hromadné dopravě* – 31 %; *Na eskalátorech* – 29 %.

Odpovědi skupiny mladých dospělých, dospělých a seniorů

Graf 11V jakých situacích potřebuje majitel vodícího psa vaši pomoc? - Mladí dospělí

Graf 13V jakých situacích potřebuje majitel vodícího psa vaši pomoc? - Dospělí

Graf 12V jakých situacích potřebuje majitel vodícího psa vaši pomoc? - Senioři

Rozložení odpovědí mezi věkové skupiny je značně podobné jako v celkovém souboru.

Nejčastěji zvolenou odpovědí jsou ty **správné**. *Když bloudí*: D – 98 %, MD – 95 %, S – 91 %. *Pokud zastaví na zastávce více tramvají za sebou*: D – 83 %, MD a S – 80 %. *Při stavebních pracích na chodníku*: D a S – 69 %, MD – 50 %. Nejméně respondenti volili **správnou**

odpověď: *Když se nevidomý se psem rozhoduje přejít vozovku.* Věková skupina Seniorů si v této otázce vedla nejlépe. Až 50 % respondentů zvolilo tuto odpověď za pravdivou. U skupiny D – 34 % a MD jen 26 %.

U **nepravdivých odpovědí** se však skupina Seniorů nejvíce mýlila a skupina Mladých Dospělých správně tyto otázky v dotazníku nezvolila za pravdivé. *Na eskalátorech:* S–48 %, D – 26 %, MD – 17 %. *Vyhledání volné sedačky:* S – 45 %, D – 27 %, MD – 25 %.

Dle správnosti odpovědí byla skupina D nejúspěšnější –71 % a skupina S nejhůře, ze 67 % odpověděla správně na otázku. Skupina MD byla jen o procento úspěšnější – 68 %.

Edukační brožura

Vodící pes je vycvičen k nalezení volného místa v hromadné dopravě i k jízdě na eskalátorech.

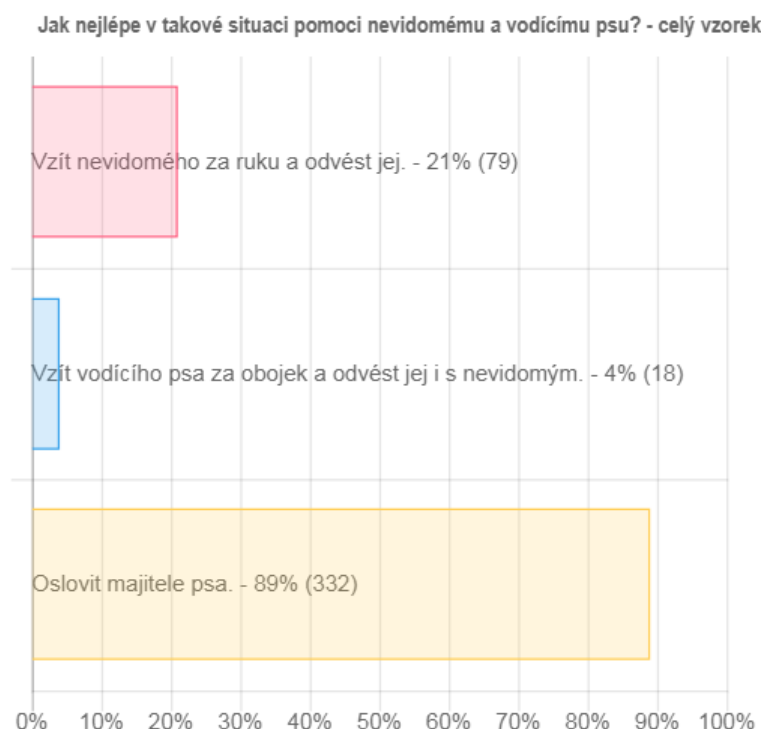
Pokud však majitel vodícího psa bloudí, stojí u nově vzniklého výkopu či na zastávce zastaví více tramvají za sebou, je v těchto situacích vhodné nevidomému pomoci, stejně tak při přecházení vozovky.

Obrázek 4Edukační brožura otázka č. 6

5.5.7 Jak nejlépe v takové situaci pomoci nevidomému a vodícímu psu?

Otázka je rozšířením otázky č. 6. Pokud jedinec chce pomoci nevidomému a jeho vodícímu psu, je nutné, aby byl obeznámen, jak s dvojicí správně zacházet. Otázka nabízela **3 možnosti odpovědí**, z toho **1 byla správná a 3 nesprávné**. Bylo možné zvolit více možností.

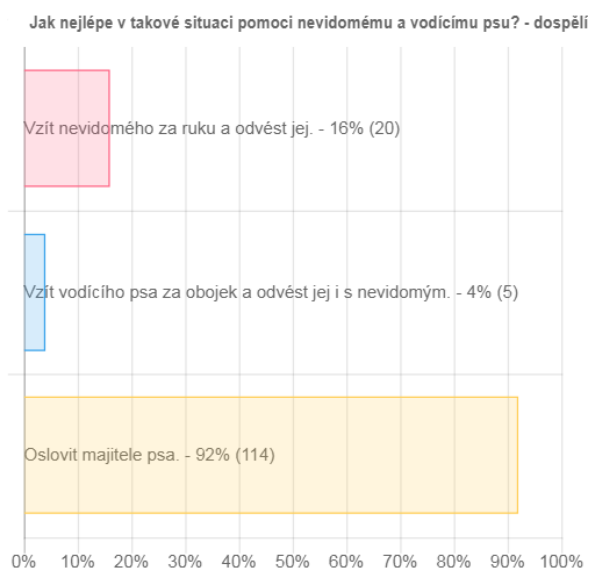
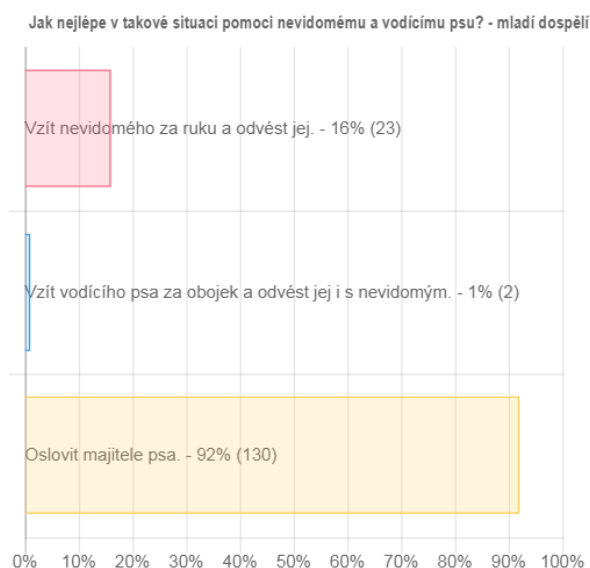
Odpovědi celého zkoumaného vzorku

Graf 14 Jak nejlépe v takové situaci pomoci nevidomému a vodícímu psu? - Celý vzorek

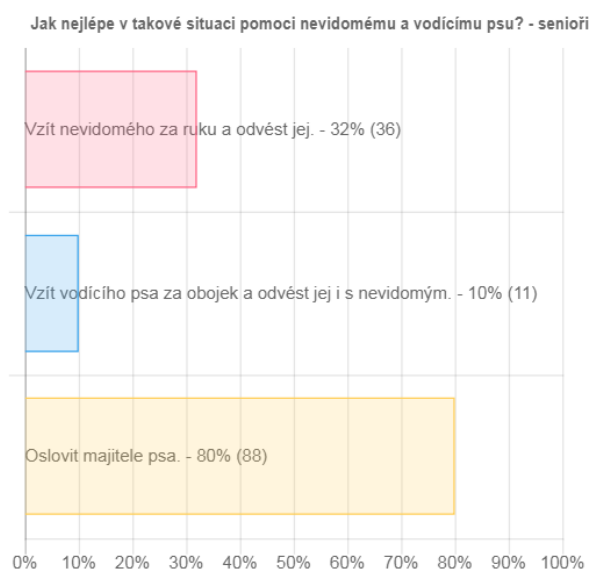
Z grafu lze vyčíst, že nejvíce respondentů odpovědělo na otázku **správně** *Oslovit majitele psa* – 89 % všech respondentů. **Nesprávné řešení** situace, pokud není nevidomý v ohrožení života, zvolilo 21 % respondentů. **Naprosto nevhodné řešení** situace *Vzít vodícího psa za obojek a odvést jej i s nevidomým* zvolilo jen 4 %, tedy 18 respondentů z 373 respondentů.

Odpovědi skupiny mladých dospělých, dospělých a seniorů

Graf 15 Jak nejlépe v takové situaci pomoci nevidomému a vodícímu psu? - Mladí dospělí

Graf 17 Jak nejlépe v takové situaci pomoci nevidomému a vodícímu psu? - Dospělí

Graf 16 Jak nejlépe v takové situaci pomoci nevidomému a vodícímu psu? - Senioři

Vyhodnocení jednotlivých věkových skupin se liší jen u skupiny Seniorů. **Správné řešení** *Oslovit majitele psa* volilo 80 % z celé skupiny. Zarážející jsou výsledky **nevhodných řešení**: *Vzít nevidomého za ruku a odvést jej* vybralo až 32 % seniorů a *Vzít vodícího psa za obojek a odvést jej i s nevidomým* 10 % respondentů ze skupiny Seniorů.

Ve skupinách Mladých dospělých a Dospělých byly výsledky téměř totožné: **Správné řešení** *Oslovit majitele psa* 92 %. **Nesprávná řešení** *Vzít nevidomého za ruku a odvést jej* 16 %, *Vzít vodícího psa za obojek a odvést jej i s nevidomým*: D – 4 %, MD – 1 %

Skupina MD – 92 % a D – 91 % byla vyhodnocena jako nejúspěšnější. Na rozdíl od skupiny S, která odpověděla jen ze 79 % správně.

Edukační brožura

Nevidomého oslovíte:

„Potřebujete pomoci?“ – Pokud odpoví, že ano:

„Jak vám mohu poradit, či pomoci?“ – Pokud potřebuje někam odvést:

Nastavíte mu své rámě, za které se vás chytne, a převedete nevidomého na domluvené místo.

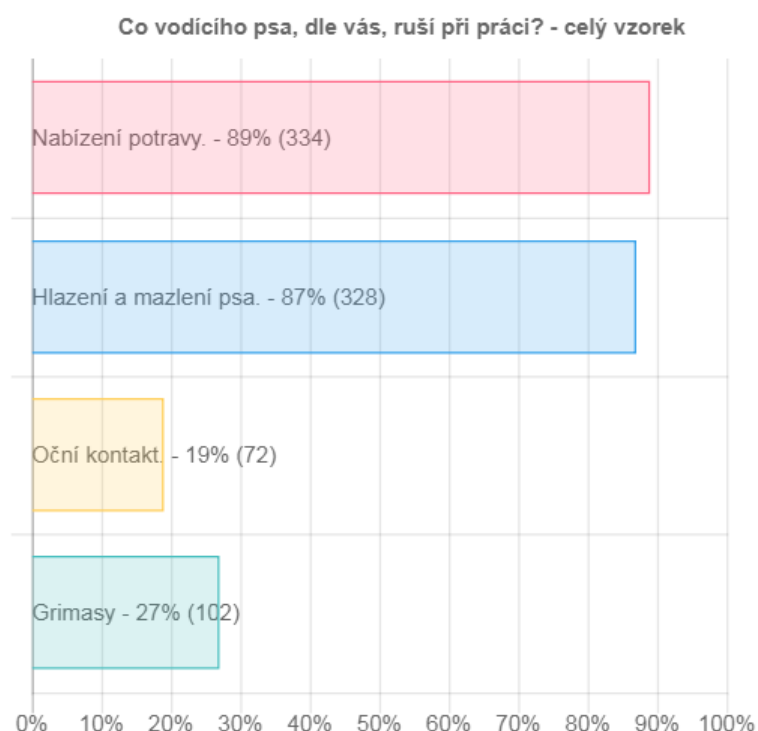
*S nevidomým mluvíte a sdělíte mu popis cesty (schody, chodník, silnice, lampa atd.). **NIKDY SE VODÍCÍHO PSA NESNAŽTE ODTÁHNOUT.**

Obrázek 5 Edukační brožura otázka č. 7

5.5.8 Co vodícího psa, dle vás, ruší při práci?

Otázka se zaměřuje na reakce okolí na vodícího psa. Přesněji na nepříznivé poutání pozornosti psa, které může způsobit sníženou koncentraci psa na svůj úkol. Otázce jsou přiřazeny **4 odpovědi**. Respondent může zvolit více možností. Všechny odpovědi jsou **správné**.

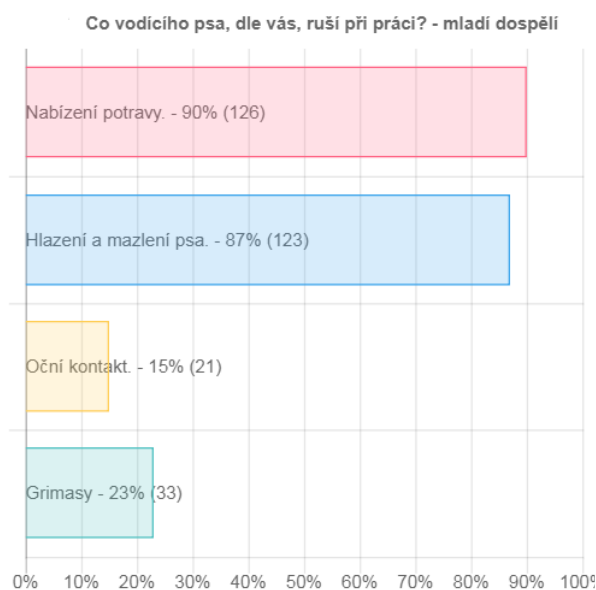
Odpovědi celého zkoumaného vzorku

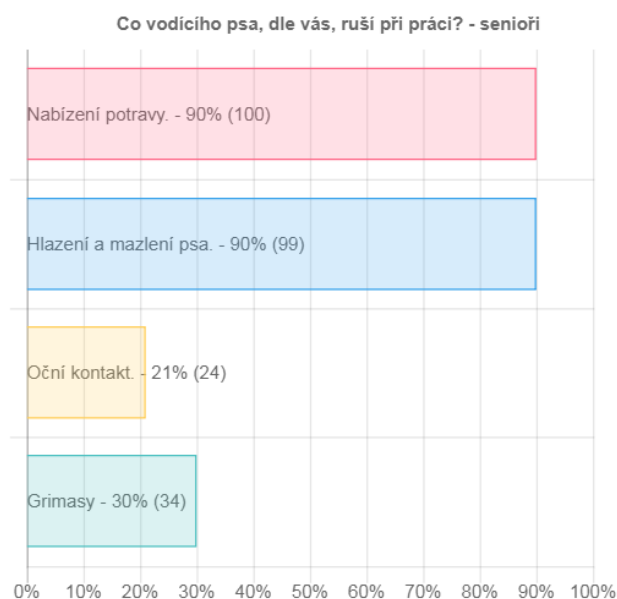
Graf 18 Co vodícího psa ruší při práci? - Celý vzorek

Mezi nejvíce rozptylující chování patří nejčastěji zvolené odpovědi respondentů. *Nabízení potravy* 89 % a *Hlazení a mazlení psa* 87 %. Situace, které nepůsobí stejně agresivně, byly voleny méně jak 30 % respondentů. *Grimasy* 27 % a *Oční kontakt* 19 %.

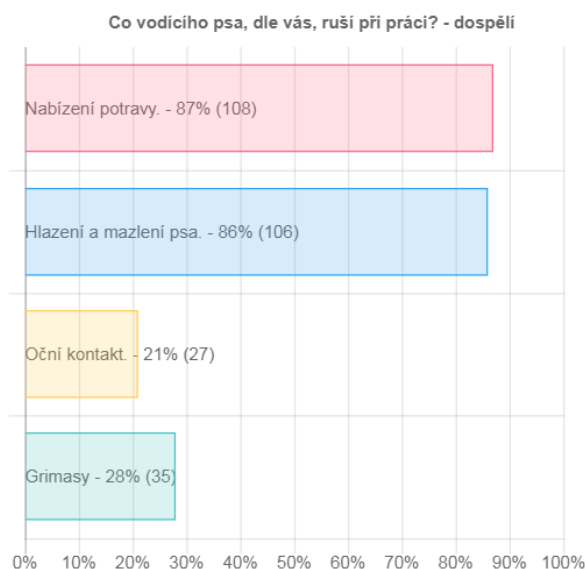
Odpovědi skupiny mladých dospělých, dospělých a seniorů

Graf 19 Co vodícího psa ruší při práci? - Mladí dospělí

Graf 21 Co vodícího psa ruší při práci? – Senioři

Graf 20 Co vodícího psa ruší při práci? - Dospělí

Při porovnání odpovědí mezi skupinami generací dostaneme stejné pořadí s podobným zastoupením odpovědí v každé skupině. Nejčastější odpovědí je *Nabízení potravy* MD a S – 90 %, D – 87 % respondentů. Druhou nejčastější vybranou odpovědí je *Hlazení a mazlení psa* S – 90 %, MD – 87 %, D – 86 %. Nejméně vyhledávanými odpověďmi jsou *Grimasy* S – 30 %, D – 28 %, MD – 23 % a *Oční kontakt* D a S – 21 %, MD – 15 %.

Procentuálně nejúspěšnější skupinou byla skupina S – 58 %, následně skupina D – 56 % a nejméně MD – 54 %. Procentuální rozdíly mezi skupinami jsou však velmi malé. Úroveň znalostí skupin je průměrná.

Edukační brožura

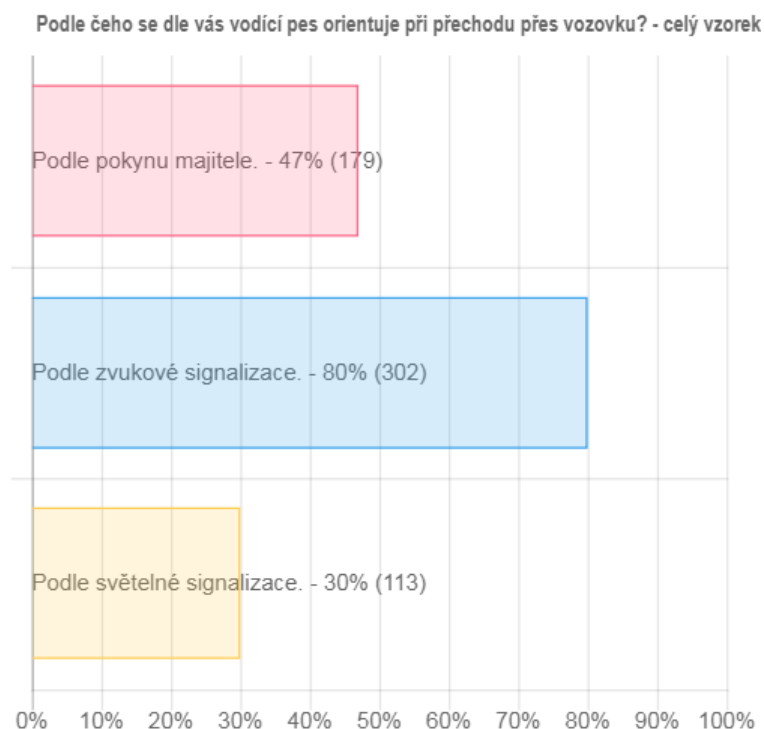
Psa při výkonu práce ruší všechny uvedené možnosti. Obecně se doporučuje: *"Nikdy prosím vodičímu psu nenabízejte potravu, nemlaskejte na něj a bez oslovení majitele psa nemazlete. I intenzivní oční kontakt bude pro psa velkým rozptýlením. Prosíme, nechte jej pracovat."*

Obrázek 6 Edukační brožura otázka č. 8

5.5.9 Podle čeho se dle vás vodící pes orientuje při přechodu přes vozovku

Otázka se zaměřuje na jeden ze známých mýtů o vodících psech a cílenou edukací se jej snaží vyvrátit. Otázka obsahuje **4 možnosti odpovědí**, respondent může vybrat více možností. **1 odpověď je správná a 2 odpovědi jsou chybné.**

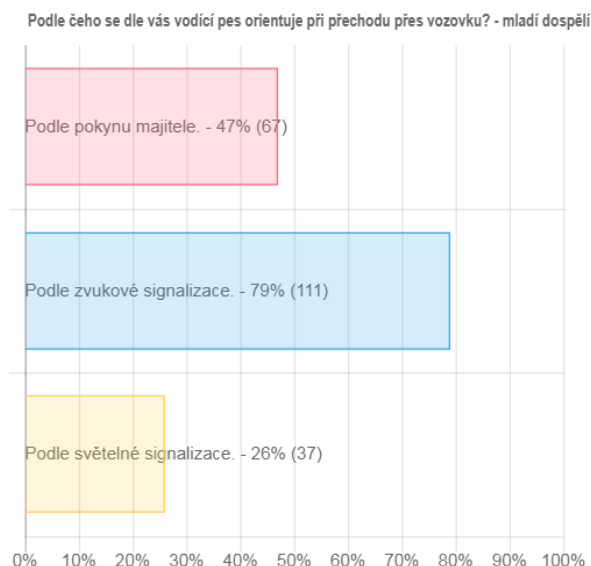
Odpovědi celého zkoumaného vzorku

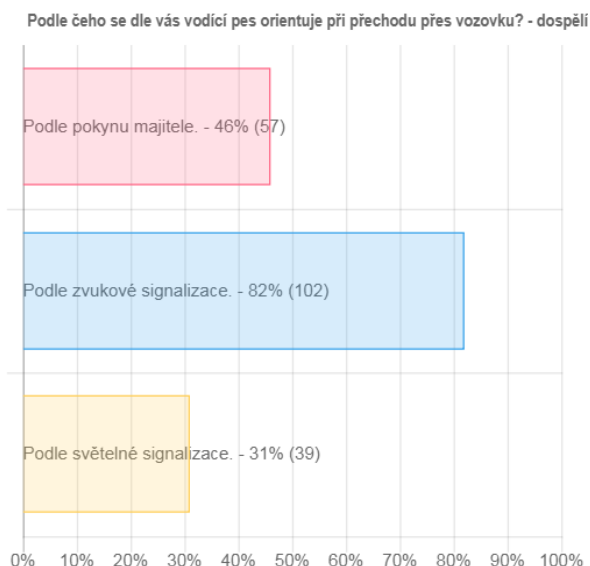
Graf 22 Podle čeho se vodící pes orientuje při přechodu přes vozovku? - Celý vzorek

Nejčastější odpověď respondentů je *Podle zvukové signalizace* 80 %. Jde o **častý omyl**, který je uváděn i v teoretické části práce. **Správnou odpověď** *Podle pokynu majitele* uvedlo jen 47 % všech respondentů. *Podle světelné signalizace* je logicky **špatná odpověď**, jelikož pes vidí černobíle nikoli barevně. Přesto byla odpověď 30 % respondentů zvolena jako správná. Jedná se o další mýt o vodících psech.

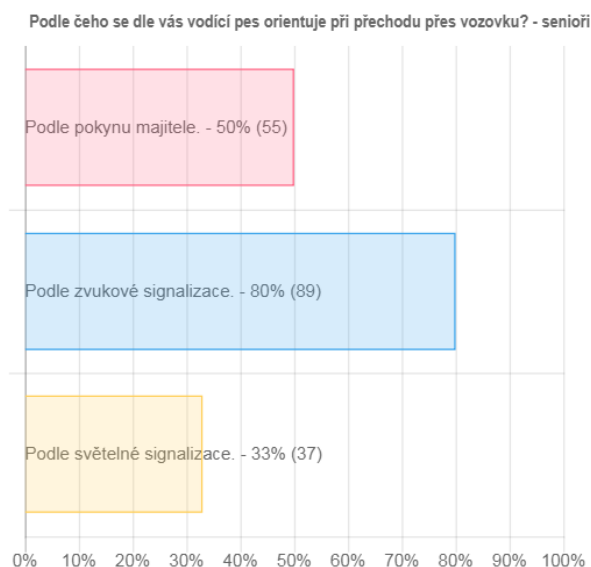
Odpovědi skupiny mladých dospělých, dospělých a seniorů

Graf 23 Podle čeho se vodící pes orientuje při přechodu přes vozovku? - Mladí dospělí

Graf 25 Podle čeho se vodící pes orientuje při přechodu přes vozovku? - Dospělí

Graf 24 Podle čeho se vodící pes orientuje při přechodu přes vozovku? - Senioři

Nejčastěji zvolenou odpovědí zůstala **špatná odpověď** *Podle světelné signalizace*: nejvíce ji zvolila skupina D – 82 %, dále S – 80 % a nejméně MD – 79 %. Nicméně rozdíly mezi skupinami jsou velmi malé. **Správnou odpověď** *Podle pokynu majitele* zvolila nejvíce skupina S – 50 % a skoro totožně skupina MD – 47 % a D – 46 %. Nejméně vyhledávanou

odpovědí zůstala **odpověď špatná** *Podle světelné signalizace*: S – 33 %, D – 31 %, MD – 26 %.

Výsledky úspěšnosti skupin jsou velmi vyrovnané. Skupina MD je nejúspěšnější – 47 %. Ve skupině S respondenti odpověděli ze 45 % správně a ve skupině D ze 44 % správně. Úroveň znalostí v této otázce je ve všech skupinách na hranici mezi průměrem a podprůměrem.

Edukační brožura

Vodící pes se vždy u přechodu zastaví a vyčká na pokyn majitele. Sám o přecházení nerozhoduje.

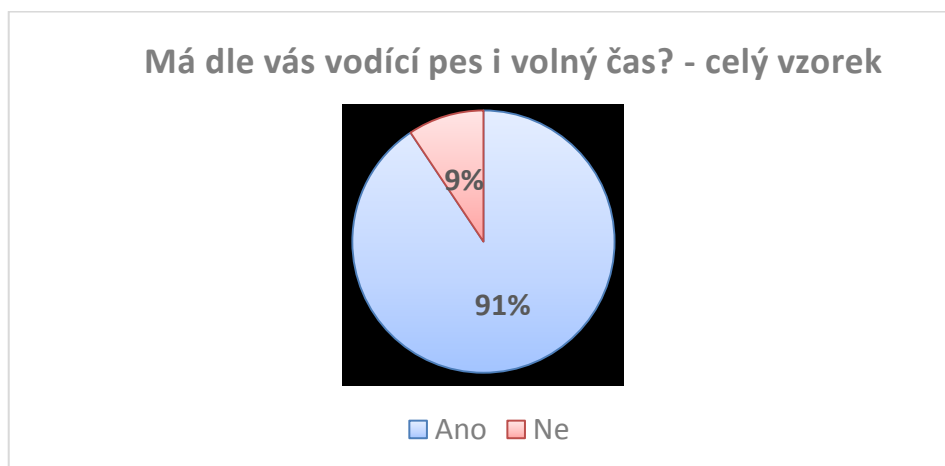
Nevidomý se orientuje dle zvukové signalizace. Pokud zvuková signalizace nefunguje nebo se na daném přechodu nenachází, prosím nabídněte svou pomoc.

Obrázek 7 Edukační brožura otázka č. 9

5.5.10 Má dle vás pes i volný čas?

Otázka se zaměřuje na další z mýtů o vodících psech, kteří jsou považováni za chudáky ve své práci. Otázka nabízela jen **2 možnosti**. Respondent mohl vybrat jen jednu z nabízených: ANO / NE. Odpověď ANO je **správně**, odpověď NE je **špatně**.

Odpovědi celého zkoumaného vzorku

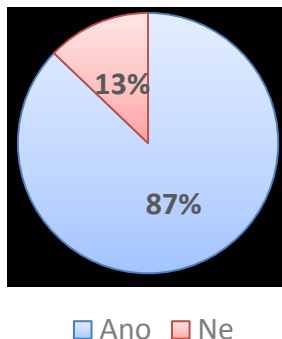

Graf 26 Má vodící pes volný čas? - Celý vzorek

Na otázku 91 % respondentů odpovědělo **správně** – ANO, vodící pes má volný čas. Celkem se jednalo o 338 respondentů. **Špatnou odpověď** - NE zvolilo 35 respondentů, tedy 9 %.

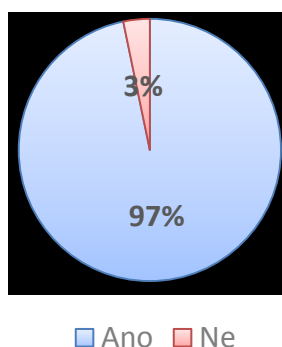
Odpovědi skupiny mladých dospělých, dospělých a seniorů

Má dle vás vodící pes i volný čas? - mladí dospělí

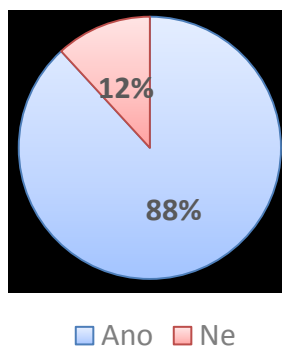
Graf 27 Má vodící pes volný čas? - Mladí dospělí

Má dle vás vodící pes i volný čas? - dospělí

Graf 28 Má vodící pes volný čas? - Dospělí

Má dle vás vodící pes i volný čas? - senioři

Graf 29 Má vodící pes volný čas? - Senioři

Největší úspěch v otázce *Má dle vás vodící pes i volný čas?* měla skupina Dospělých: ANO zodpovědělo 97 %, tedy 119 respondentů, NE jen 4 respondenti – 4 % ze skupiny D.

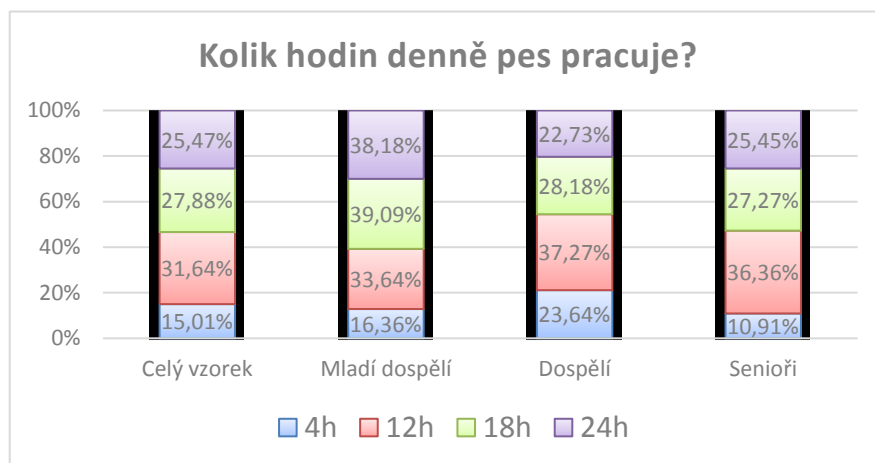
Skupina Seniorů a Mladých dospělých se liší je o procento. Senioři: ANO – 88 % tedy 97 respondentů a NE – 13 % tedy 12 respondentů. Mladí dospělí: ANO – 87 % tedy 122 respondentů a NE – 13 % tedy 18 respondentů.

Edukační brožura

Edukace byla zasazena až po otázce číslo 11, která navazuje na tuto otázku číslo 10.

5.5.11 Kolik hodin denně, dle vás, pes pracuje?

Otázka navazuje na otázku číslo 10, kde se autorka respondentů ptá na volný čas vodícího psa. Otázka se snaží přimět respondenta zamyslet, kolik hodin je i fyzicky možné, aby pes byl schopen v průběhu dne pracovat. V otázce byly nabízeny **4 možnosti**, z nichž je jen **1 správná a 4 špatné**. Respondenti mohli zvolit jen jednu z možností.

Graf 30 Kolik hodin denně pes pracuje?

Z grafu je patrné, že ani jedna z věkových skupin nepovažuje 4 hodinovou pracovní dobu psa za reálnou. **Nejčastější odpovědí celé skupiny – 32 % je 12 h práce denně.** Nejčastěji se tato odpověď objevuje i u skupiny Dospělých – 37 % a Seniorů – 36 %.

Skupina Mladých dospělých se nejvíce přiklání k 18 h denně – 39 % nebo 24 h denně 38 %, což by bylo pro psa fyzicky nemožné. **Správnou – 4 h pracovní dobu** psa nejčastěji volila skupina Dospělých – 23 %, stala se tak v této otázce nejúspěšnější skupinou.

Představy skupin o „délce pracovní doby“ psa jsou naprosto mylné. Zjištěná úroveň znalostí je u všech skupin hodnocena jako nedostatečná.

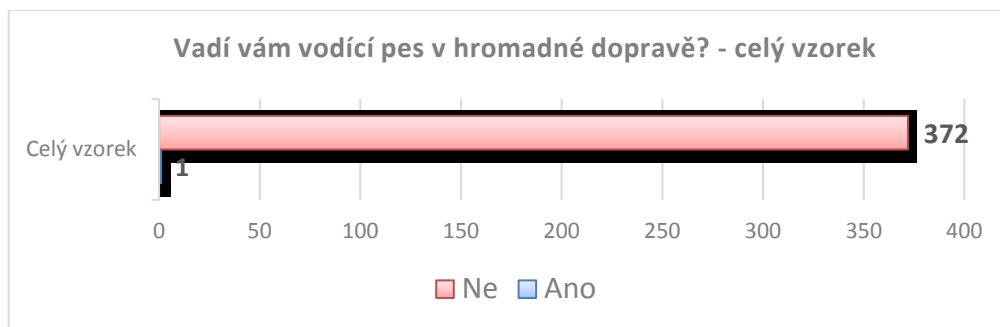
Edukační brožura

Vodící pes pracuje zejména v době, kdy se jeho majitel někam dopravuje (chůze, MHD, nákup...), ostatní čas je volný. Pes pracuje cca 4-5 hodin denně. Většinu času v poklidu spí a čeká, kdy bude moci svému pánovi podat spadlý předmět či vykonat nějaký povel, nebo dovádí venku na procházce s ostatními psy.

Obrázek 8 Edukační brožura otázka č. 10 a 11

5.5.12 Vadí vám vodící pes v hromadné dopravě?

Otázka měla výběr ze dvou možností: ANO / NE. Ani jedna z odpovědí není posuzována jako špatná či správná. Otázka zkoumá pohled respondenta na vodícího psa v hromadné dopravě. Pokud respondent odpověděl NE, byl dotázán na vypsání důvodu, aby bylo možné odpovědi lépe porozumět.

Graf 31 Vadí vám vodící pes v hromadné dopravě? - Celý vzorek

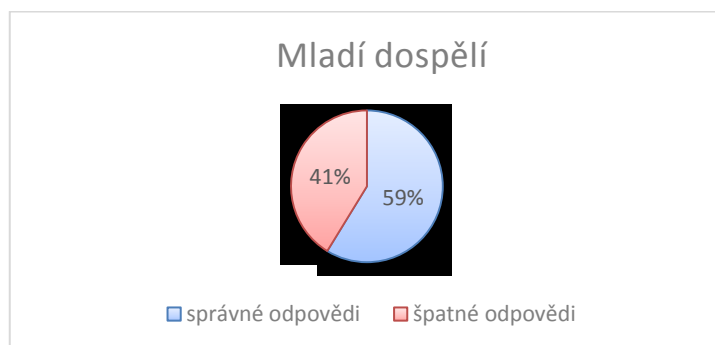
Odpověď NE zvolil jen jediný respondent z řad skupiny Dospělých. Vysvětlení respondenta:

„Když jiní cestující nemají snahu uvolnit cestu a sedadla pro nevidomé (které jsou u nových autobusů za kabinou řidiče) a další cestující co nastupují předními dveřmi o psa zakopávají a šlapou na něj.“

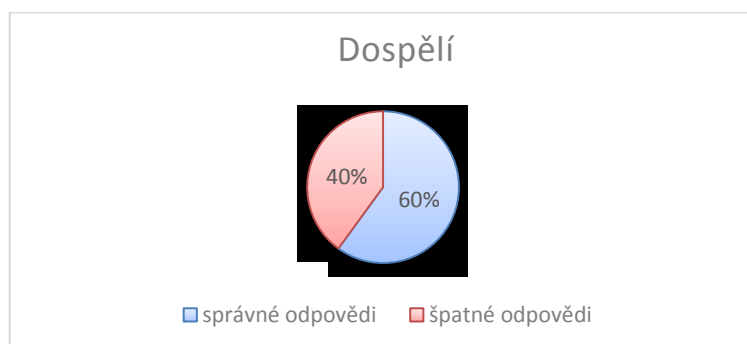
5.6 Vyhodnocení výzkumných problémů

VP1. Jaké jsou rozdíly mezi generacemi v celkových znalostech veřejnosti v problematice vodícího psa a jeho majitele?

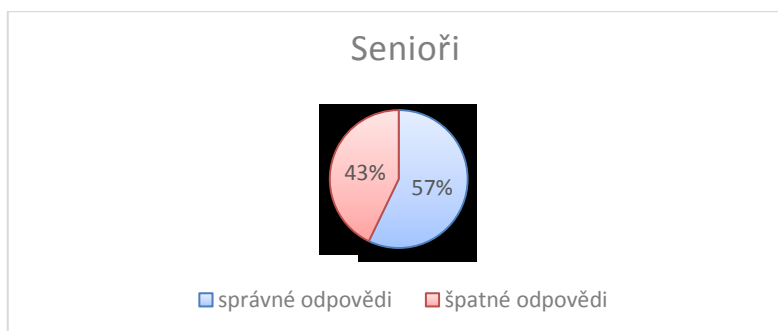
Aby bylo možné zjistit rozdíly mezi jednotlivými věkovými skupinami, bylo nutné spočítat jen **správné odpovědi jednotlivých generací**. Byla tak započítána **každá označená správná odpověď** v dotazníku a **každá neoznačená špatná odpověď** v dotazníku. Jednotlivé rozdíly mezi generacemi popisují níže uvedené grafické znázornění.

Graf 32VP1 – Mladí dospělí

Graf 33VP1 – Dospělí

Graf 34 VP1 – Senioři

Rozdíly mezi generacemi v úrovni celkových znalostí jsou malé. Skupiny se v úrovni celkových znalostí pohybují na 50 % úspěšnosti v dotazníku. Nejvyšší skóre správných odpovědí dosáhla skupina Dospělých, která dosáhla na 60 % správných odpovědí v dotazníku a 40 % špatných odpovědí.

Nejhůře dopadla skupina Mladých dospělých, která měla nejnižší počet správných odpovědí – 41 %.

Skupina Seniorů se znalostmi více přibližuje skupině Dospělých než Mladých dospělých.

VP2. Jaké jsou mezigenerační rozdíly ve znalostech v dílčích oblastech celkových znalostí?

Pro vyhodnocení VP2 byla použita stejná výpočetní technika správných odpovědí jako u VP1. Rozdíly mezi věkovými skupinami jsou spočítány pomocí **správných odpovědí**. Je započítána **každá označená správná odpověď** v dotazníku a **každá neoznačená špatná odpověď** v dotazníku.

Výzkumný problém se zaměřuje na jednotlivé oblasti celkových znalostí:

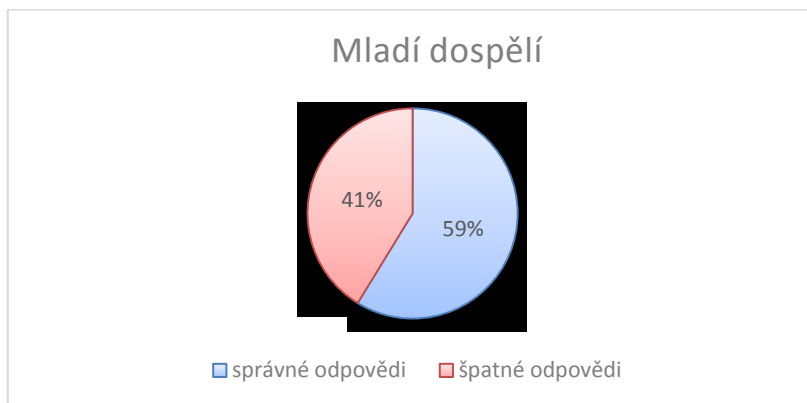
VP2 A. Právní uchopení vodícího psa

VP2 B. Vhodné jednání s dvojicí vodící pes a jeho majitel

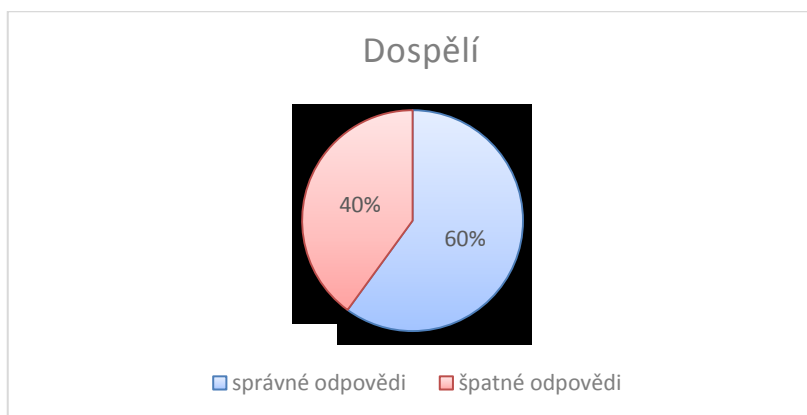
VP2 C. Výkon práce vodícího psa.

VP2 A: Právní uchopení vodícího psa

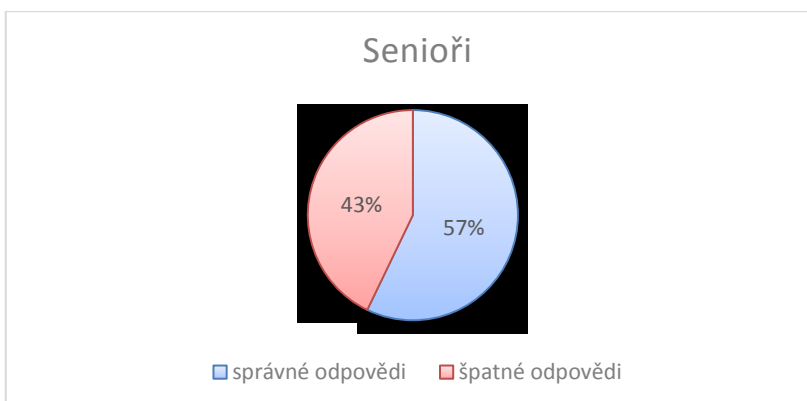
Oblast znalostí – Právní **uchopení vodícího psa** je v dotazníku zodpovězena otázkami č. 3 a č. 4.

Graf 35 VP2 A – Mladí dospělí

Graf 36 VP2 B – Dospělí

Graf 37 VP2 A – Senioři

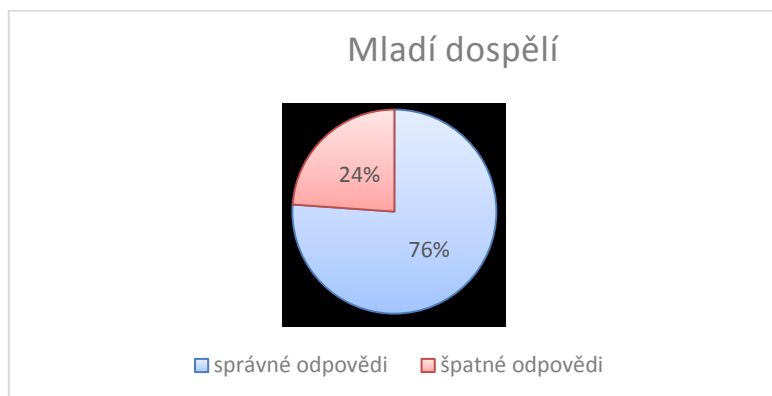
Úroveň znalostí jednotlivých věkových skupin se liší pouze v rozmezí několika procent. Tento rozdíl je zanedbatelný. Všechny věkové kategorie jsou na úrovni 55 % - 60 % správných znalostí.

Z odpovědí v otázce č. 3 lze vyhodnotit neznalost pojmu *Jedinec se zbytky zraku* u skupin D a S. Naopak skupinu MD je třeba obeznámit s pojmem *Hluchoslepý* tedy *Neslyšící jedinec s těžkou poruchou zraku*.

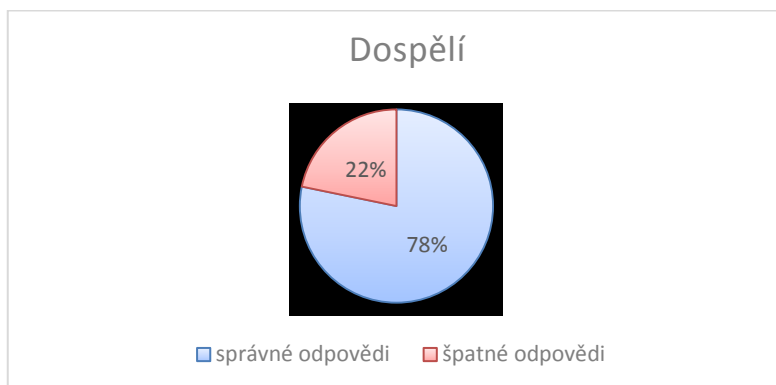
U odpovědí u otázky č. 4 lze vyvodit edukaci zaměřenou na **možnost pohybu vodícího psa v ordinaci praktického lékaře** ve všech věkových kategoriích. Detailnějšímu rozboru otázky se věnuje VP3.

VP2 B: Vhodné jednání s dvojicí vodící pes a jeho majitel

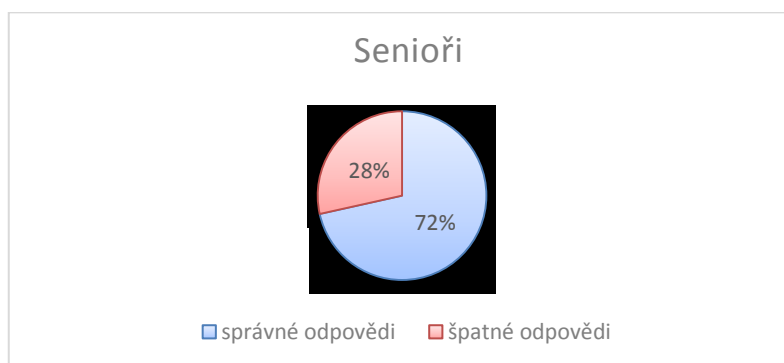
Oblast znalostí – **Vhodné jednání s dvojicí vodící pes a jeho majitel** je v dotazníku zodpovězena otázkami č. 5; č. 6; č. 7. Z toho jediné validní otázky, ze kterých lze vycházet jsou č. 6; č. 7.

Graf 38 VP2 B – Mladí dospělí

Graf 39 VP2 B – Dospělí

Graf 40 VP2 B – Senioři

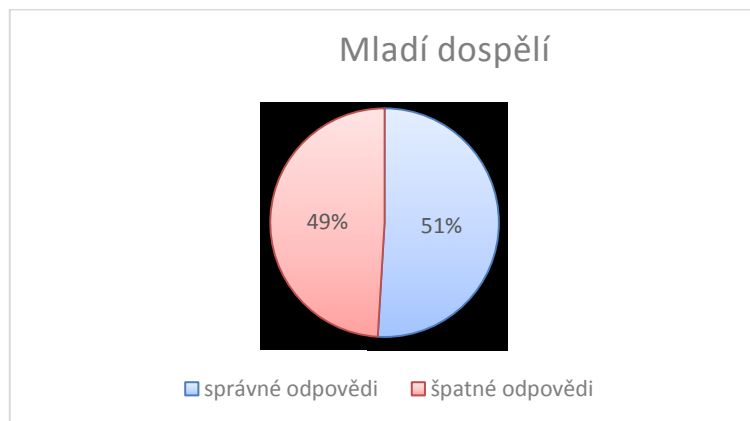
Úroveň znalostí se mezi jednotlivými věkovými skupinami liší v rozmezí +/-2 % nebo 4 %. Celkově je úroveň vědomostí na mnohem lepší úrovni oproti první zkoumané dílčí oblasti. V každé věkové kategorii přesahuje 70 % úspěšnost. Nejlepší úrovně znalostí dosáhla skupina Dospělých – 78 %. Nejnižší úrovně dosáhla skupina Seniorů – 72 %.

Z výsledků otázky č. 6 lze vyvodit mezery ve znalostech. Veřejnost je třeba edukovat o **potřebě pomoci dvojici při přechodu přes vozovku**. Zejména u skupiny MD a D, jejichž výsledky byly nejslabší.

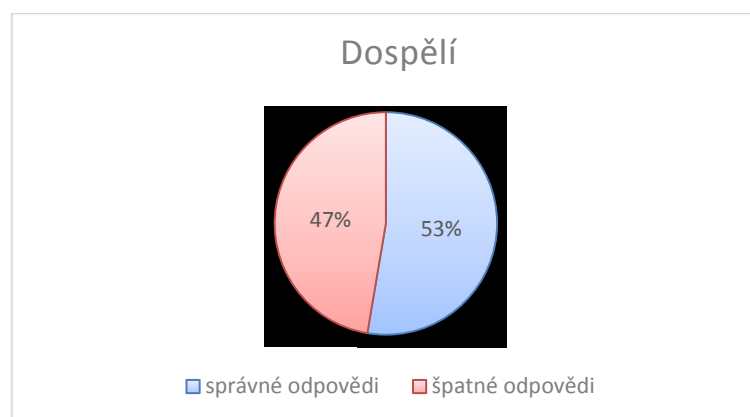
Edukace veřejnosti o **vhodné pomoci dvojici** je nejvíce uplatnitelná u skupiny Seniorů.

VP2 C: Výkon práce vodícího psa.

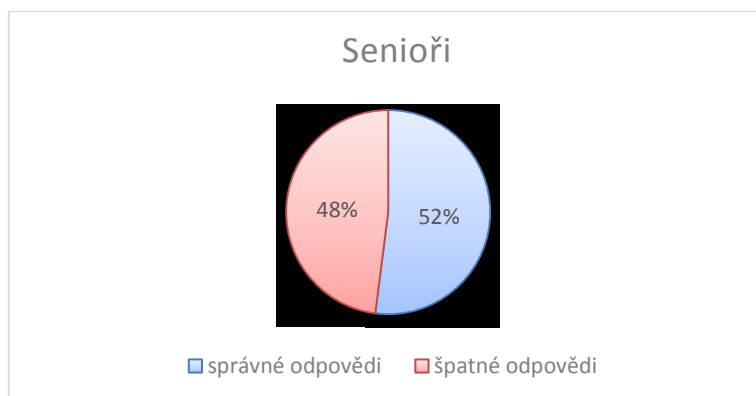
Oblast znalostí o **Výkonu práce vodícího psa** je v dotazníku zodpovězena otázkami č. 8; 9;10 a 11.

Graf 41 VP2 C – Mladí dospělí

Graf 42 VP2 C – Dospělí

Graf 43 VP2 C – Senioři

Úroveň znalostí věkových skupin se mezi sebou liší jen minimálně. Nejlepšího skóre dosáhla skupina MD – 51 %. Ostatní věkové skupiny se nedostali nad 50 % hranici znalostí: S – 48 % a D – 47 %. Ačkoli výsledky skupiny MD jsou nad 50 % hranicí, je jedno procento příliš málo, abychom mohli tyto znalosti označit jako dostačující. Znalosti všech skupin lze označit jako průměrné.

Všechny věkové skupiny je třeba edukovat o nevhodném chování k psu, které není tak výrazné jako nabízení potravy a mazlení psa. Je třeba, aby si lidé uvědomili, že intenzivní oční kontakt, mlaskání a grimasy spadají pod nevhodné přitahování pozornosti vodícího psa ve službě. Na základě těchto výsledků lze logicky usoudit, že veřejnost vodícího psa lituje. Což může vést k nevhodnému chování ke psu. Zároveň si odpověď 24 h odporuje s představou skupin o volném času psa. V otázce č. 10, více jak 90 % respondentů odpovědělo, že pes má volný čas. Není tedy možné, aby byl schopen 24 h pracovat.

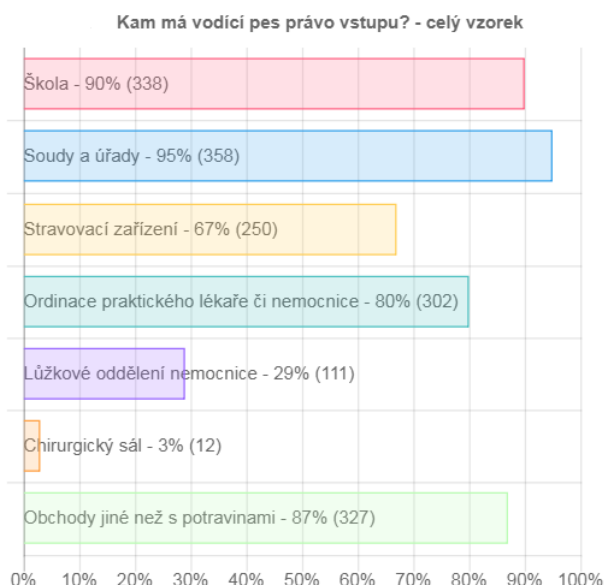
Všechny věkové skupiny se mylně domnívají, že vodící pes reaguje při přechodu přes vozovku na zvukovou signalizaci. Tento mýtus je třeba veřejnosti vyvrátit, aby bylo dosaženo vhodné pomoci dvojici při přechodu přes přechod i přes vozovku (viz VP2 B).

Se správným přístupem ke dvojici vodícího psa a nevidomého souvisí i realistický náhled na práci vodícího psa. Z otázky č. 11 vychází alarmující zjištění. Veřejnost se domnívá, že pes je nucen pracovat 12 h–18 h denně. Skupina Mladých dospělých se dokonce přiklání i k rozmezí směrem k 24 h denně.

Z poslední dílčí oblasti znalostí vychází zaměření edukace veřejnosti zejména na práci vodícího psa. Jaké jsou nároky na vodícího psa a jaký je vhodný přístup k vodícímu psu a jeho majiteli.

VP3. Jaký je pohled veřejnosti na právo pohybu vodícího psa ve veřejných budovách?

Výzkumný problém se zaměřuje konkrétně na odpovědi výzkumného vzorku na otázku č. 4.

Graf 44 VP3

Nejčastější odpovědi respondentů jsou budovy státní správy na rozdíl od budov se zdravotnickým a restauračním zařízením, kde je povolení pohybu vodícího psa legislativně upevněno v zákoně 372/2011 Sb. a předpis č. 602/2006 Sb., který upravuje vyhlášku č. 137/2004 Sb. Četnost odpovědí u budov státní správy přesahuje 90 %, bylo by tedy logické, aby dvojice měla přístup do těchto budov legislativně umožněn. Tento výzkum jen dokládá snahu Veřejného ochránce práv na zlegitimnění vstupu vodícího psa do těchto budov. Zástupkyně veřejného ochránce práv Seitlová (2010) vydala *Doporučení veřejného ochránce práv pro přístup vodících psů a asistenčních psů do veřejných prostor*. Ve zprávě jsou detailně popsány nutné legislativní úpravy, aby nedocházelo k sekundární diskriminaci zrakově postiženého jedince.

95 % Respondentů se domnívá, že vodící pes má umožněn přístup, co budov soudů a úřadů a 90 % považuje vstup vodícího psa do škol za samozřejmý.

Dalším zajímavým zjištěním je volba respondentů v otázce *Obchody jiné než s potravinami*. Do těchto obchodů nemá vodící pes právo vstupu, pokud to majitel obchodu neumožní. Dle výsledků dotazníků se 87 % respondentů považuje toto právo za uzákoněné.

Veřejnost zastává opačný názor oproti dostupné legislativní ochraně dvojice nevidomý a vodící pes.

6 Diskuse

Výzkum tohoto typu nebyl dosud proveden, proto není možné výsledky porovnávat s jiným šetřením.

Dle výzkumu se veřejnost vyjádřila pozitivně pro pohyb vodícího psa ve veřejných budovách. Z toho důvodu je více než vhodné změnit zákonné podmínky pro pohyb vodícího psa, jak navrhuje Seidlová (2010) v Doporučení veřejného ochránce práv pro přístup vodících psů a asistenčních psů do veřejných prostor. Tento výzkum potvrzuje správnost snažení veřejného ochránce práv a poukazuje na souhlas veřejnosti s právem pohybu psa. Veřejnost ve více jak 90 % odsouhlasila vstup do státních budov (škola, soudy a úřady) a ve více jak 85 % potvrdila právo vstupu do obchodů jiných než s potravinami.

Při výzkumu jsem zvolila netradiční variantu dotazníkového šetření společně s edukací. Edukační brožura, která byla za účelem výzkumu vytvořena, nejvíce přispěla k šíření webového dotazníku po sociálních sítích. Edukace respondenty natolik zaujala, že odkaz na dotazník propagovali a tím jsem dosáhla v krátké době velkého počtu respondentů. Respondenti mi často dávali pozitivní zpětnou vazbu na edukační brožuru, která byla součástí dokumentu. Nejčastěji respondenti zmiňovali, že je otázky kladené v dotazníku nikdy nenapadly, ani nad nimi nikdy nepřemýšleli. Díky edukační brožuře zároveň dostali odpověď. O to více je vyplňování dotazníku zaujalo a bavilo.

Ve třech případech jsem dostala i zpětnou vazbu od respondentů, kde popisovali, že za dotazník děkují. Na jeho základě se nebáli oslovit nevidomého bez vodícího psa a implikovat návod na pomoc i v tomto případě. Reakce nevidomého byla prý vždy pozitivní a respondent pomohl jedinci dostat se na předem dohodnutou cílovou destinaci.

Edukaci vyvolanou dotazníkem považuji za přínos nad rámec výzkumu. Pokud u respondentů otázkami výzkumu vzbudíme jejich zájem, snadněji je můžeme seznámit s problematikou a rozšířit tak jejich znalosti.

Pokud bych výzkum opakovala se znalostmi, které mám dnes, rozhodně bych si úžeji nastavila výzkumný vzorek. Výzkum nejlépe vypovídá o veřejnosti pohybující se v Praze a ve Středočeském kraji. Respondentů z ostatních krajů České republiky je příliš málo, aby

bylo možné vztáhnout výsledky na celou populaci ČR. Bylo by přínosem obdobný výzkum zacílit na jednotlivé kraje s jednotnou metodikou a následně výsledky porovnat.

Dalším problémem ve výzkumu bylo špatné nastavení otázky č. 4, která nakonec musela být vyřazena, neboť se neprokázala validní. Otázka by mohla zůstat stejná, jen odpovědi by se museli změnit na ANO, potřebuje pomoci/ Ne, nepotřebuje pomoci.

Domnívám se, že bylo nedostatkem, že po ukončení webového dotazníku neměl respondent možnost si edukační brožuru stáhnout v elektronické podobě do svého zařízení. Respondenti, kteří vyplňovali papírový dotazník, dostali edukační brožuru fyzicky a měli možnost s ní seznámit své okolí. Této možnosti se respondentům, kteří vyplnili webový dotazník, nedostalo.

Závěr

V teoretické části práce se zaměřuji na komplexní představení vodícího psa v průběhu historie. Popisuji zákonnou ochranu dvojice vodícího psa a jeho majitele i legislativní nedostatky a vývoj výcviku vodícího psa až do současnosti s porovnáním výcviku s praxí v České republice. V závěru teoretické části je přestaveno nevhodné chování veřejnosti ke dvojici a nejčastější mýty, které jsou rozšířeny v populaci.

Cílem výzkumného šetření bylo zmapovat znalosti veřejnosti o problematice vodícího psa, a jak se znalosti mezi zkoumanými generacemi liší. Zároveň v průběhu výzkumu zajistit edukaci oslovených respondentů.

Cílem práce bylo přinést konkrétní obraz o znalostech veřejnosti ve vybraných generacích. Tohoto cíle práce dosáhla a představuje detailní výsledky obeznámenosti veřejnosti o problematice vodícího psa a jeho majitele. Poznatky výzkumu přispívají k detailnějšímu pohledu na znalosti veřejnosti o problematice vodícího psa. Dále představuje jednotlivé rozdíly mezi generacemi v oblasti dílčích znalostí.

K vedlejším, ale velmi významným přínosům práce patří edukace zúčastněných respondentů. Každý respondent v průběhu vyplňování dotazníku byl obeznámen s problematikou a získal správné odpovědi na dotazníkové otázky. Tato edukace způsobila velmi pozitivní reakci respondentů, kteří následně dotazníkové šetření šířili po sociálních sítích. Propojení dotazníku s edukací je novou metodou, jak zaujmout respondenta a zároveň dosáhnout vyšší efektivnosti práce.

Největší propady ve znalostech veřejnosti jsou v oblasti **Výkonu práce vodícího psa**. Je třeba o výkonu práce vodícího psa informovat všechny zkoumané generace (Mladí dospělí, Dospělí a Senioři). Výsledky všech věkových skupin jsou na úrovni průměru. Potvrdily se teoretické závěry (viz kap. 4) o rozšíření nejčastějších faktů ve společnosti. Zejména se jedná o nevhodné chování k psovi. Kolemjdoucí si neuvědomují, že přitahování pozornosti psa (nabízení potravy, mazlení, grimasy a intenzivní oční kontakt) ohrožuje bezpečnost nevidomého i vodícího psa.

Toto nevhodné chování je zřejmě ovlivněno mylnou představou veřejnosti o délce pracovní doby psa. Veřejnost se domnívá, že pes je nucen pracovat 12–18 h denně. Skupina Mladí

dospělí se dokonce přiklání i k rozmezí směrem k 24 h denně. Z tohoto důvodu mohou lidé psa litovat a projevovat lítost nevhodným chováním.

Při zkoumání dílčí oblasti **Právního uchopení vodícího psa** dopadly výsledky velmi podobně. Úroveň znalostí ve všech generacích je na úrovni průměru. Takto průměrné výsledky jsou ovlivněny veřejným předpokladem, že pes má právo pohybu ve státních budovách (školy, soudy a úřady) a do obchodů jiných než s potravinami. Toto zákon nezabezpečuje. Při nevpuštění dvojice do budovy dochází k sekundární diskriminaci zrakově postižené osoby, jelikož nevidomý do budovy má přístup, psu je vstup nepovolen, ale nevidomý se bez vodícího psa v nastalé situaci neobejde.

Nejlepší úroveň znalostí má veřejnost v oblasti **Vhodného jednání s dvojicí vodící pes a majitel**. Úroveň správných odpovědí se vždy pohybovala nad 70 %. To mohla ovlivnit nabídka výběru možností v dotazníkovém šetření. Takto vysoká úspěšnost však nekoreluje s úspěšností při dotazu veřejnost otázku: *Podle čeho se vodící pes orientuje při přechodu přes vozovku*. 80 % respondentů se mylně domnívá, že se pes rozhoduje podle světelné signalizace, nikoli podle pokynu majitele. Tento mýtus je nutné veřejnosti vyvrátit, aby se zkvalitnila pomoc dvojici nevidomý a vodící pes. Kolemjdoucí by se tak naučili informovat nevidomého o možnosti bezpečně přejít přes přechod či vozovku. Tím by bylo dosaženo zlepšení soužití veřejnosti a dvojice.

Z výzkumného šetření se nabízí vhodný námět k výzkumu obeznámenosti veřejnosti v jednotlivých krajích, neboť výzkumný vzorek této práce nejlépe vystihuje znalosti veřejnosti na území hlavního města Prahy a Středočeského kraje.

Z výsledků je možno přispět k cílené edukaci společnosti, díky které selepší soužití veřejnosti s dvojicí vodícího psa a nevidomého. Dnešní možností je televizní a reklamní spot s informacemi vyobrazenými ve videu s příběhem. Tato varianta je nejméně realistická pro vysokou ekonomickou náročnost. Domnívám se, že podobně i papírové letáky v dnešním světě osloví veřejnost neúměrně málo vzhledem k finančním nákladům na tvorbu a tisk.

Vhodně zacílená edukace by mohla probíhat již na základních školách v období volnější výuky (konec školního roku): představení problematiky osobním setkáním na dětských dnech a dnech pro rodiče, prezentace problematiky zábavnou formou vyzkoušení si

doprovodu na festivalech a akcích pořádaných zejména pro mladé a dospělé. Při osvětě ve skupině seniorů je možno oslovit domovy pro seniory, které odborná přednáška s představením vodících psů jistě zaujme. Je také možné, že některý z klientů následně sám zažádá o vodícího psa či informaci o možnosti získání vodícího psa zprostředkuje svým známým.

Seznam použitých informačních zdrojů

Seznam použitých českých zdrojů

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 8073670402.

HUMPLOVÁ, Eliška. *Přístup vodících psů do zdravotnických zařízení*. Praha, 2017. Bakalářská práce. Česká zemědělská univerzita v Praze. Vedoucí práce Ivona Svobodová.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.

JASENOVCOVÁ, Hana. Výchova štěnat a dorostu a. *Svět psů*. 2008, **11**(1), 40-41.

JASENOVCOVÁ, Hana. Výchova štěnat a dorostu b. *Svět psů*. 2008, **11**(2), 70-71.

JASENOVCOVÁ, Hana. Odborná konzultace – osobní rozhovor, v Praze, 2.2.2018

KAVALÍROVÁ, Kateřina. *Vodící pes: kompenzační pomůcka pro osoby s těžkým zrakovým postižením*. Praha: Okamžik, 2017. ISBN 978-80-86932-46-0.

MATYSKOVÁ, Kateřina. *Kompenzační pomůcky pro osoby se zrakovým postižením*. Praha: Okamžik, 2009. ISBN 978-80-86932-24-8.

PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.

SEITLOVÁ, Jitka. *Doporučení veřejného ochránce práv pro přístup vodících a asistenčních psů do veřejných prostor*. Brno: Veřejný ochránce práv, 2010.

SCHMIDT-RÖGER, Heike. *Abeceda péče o psa: bohatství rad a nápadů*. Praha: Knižní klub, 2009. ISBN 978-80-242-2478-7.

SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.

VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

ASHER, Lucy, Simon BLYTHE, Rena ROBERTS, Lisa TOOTHILL, Peter J. CRAIGON, Katy M. EVANS, Martin J. GREEN a Gary C.W. ENGLAND. Research: A standardized behavior test for potential guide dog puppies. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research* [online]. 2013, **8**(6), 431-438 [cit. 2018-03-21]. DOI: 10.1016/j.jveb.2013.08.004. ISSN 15587878.

COON, Nelson. A brief history of dog guides for the blind. *A brief history of dog guides for the blind / by Nelson Coon; [typography by Fred Vroom]* [online]. 1. New Jersey: THE SEEING EYE, 1959 [cit. 2017-12-14]. Dostupné z: <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=coo.31924001179336;view=1up;seq=3>

FALLANI, Gaia, Emanuela Prato PREVIDE a Paola VALSECCHI. Do disrupted early attachments affect the relationship between guide dogs and blind owners?. *Applied Animal Behaviour Science* [online]. 2006, **100**(3), 241-257 [cit. 2018-03-19]. DOI: 10.1016/j.applanim.2005.12.005. ISSN 01681591.

FREEMAN, Derek. *Barking up the right tree: breeding, rearing and training the Guide Dog way* [online]. 1. Letchworth: Ring press Books, 1991. ISBN 978-094-8955-075.

GARRITY, Thomas F. a Lorann STALLONES. Effects of pet contact on human well-being: Review of recent research. In C. C. Wilson & D. C. Turner (Eds.). *Companion animals in human health*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 1998, 3-22.

GAZZANO, Angelo, Chiara MARITI, Claudio SIGHIERI, Michele DUCCI, Carlo CICERONI a Elizabeth Anne MCBRIDE. Research: Survey of undesirable behaviors displayed by potential guide dogs with puppy walkers. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research* [online]. 2008, **3**(3), 104-113 [cit. 2018-04-03]. DOI: 10.1016/j.jveb.2008.04.002. ISSN 15587878.

HART, Lynette A., Benjamin L. HART a Bonita L. BERGIN. *Socializing Effects of Service Dogs for People with Disabilities* [online]. [cit. 2018-03-18]. DOI: 10.2752/089279388787058696. ISBN 10.2752/089279388787058696. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.2752/089279388787058696>

HORNSBY, Alison. *Helping hounds: the story of assistance dogs*. Lydney, Gloucestershire: Ring press Books, 2000. ISBN 978-186-0541-575.

IRESON, Peter. *Another pair of eyes: The story of guide dogs in Britain*. 1. London: Pelham books, 1991. ISBN 0720719208.

KODA, Naoko. Inappropriate behavior of potential guide dogs for the blind and coping behavior of human raisers. *APPLIED ANIMAL BEHAVIOUR SCIENCE* [online]. 2001, **72**(1), 79-87 [cit. 2018-03-23]. ISSN 01681591.

LANE, D.R., J. MCNICHOLAS a G.M. COLLIS. Dogs for the disabled: Benefits to recipients and welfare of the dog. *Applied Animal Behaviour Science* [online]. 1998, **59**(1-3), 49 - 60 [cit. 2018-03-18]. DOI: 10.1016/S0168-1591(98)00120-8. ISSN 01681591.

MANGIONE CM, BERRY S, SPRITZER K, JANZ NK, KLEIN R, OWSLEY C a LEE PP. Identifying the content area for the 51-item National Eye Institute Visual Function Questionnaire: results from focus groups with visually impaired persons. *Archives Of Ophthalmology (Chicago, Ill: 1960)* [online]. 1998, **116**(2), 227-33 [cit. 2018-03-18]. ISSN 00039950.

MOORE, Eva. a Don BOLOGNESE. *Buddy, the first seeing eye dog*. New York: Scholastic, c1996. ISBN 978-059-0265-850.

SANDERS, C.R. The impact of guide dogs on the identity of people with visual impairments. *Anthrozoos* [online]. 2000, **13**(3), 131 - 139 [cit. 2018-03-18]. DOI: 10.2752/089279300786999815. ISSN 08927936.

SVOBODOVÁ, Ivona, Pavel VÁPENÍK, Ludvík PINC a Luděk BARTOŠ. Testing German shepherd puppies to assess their chances of certification. *Applied Animal Behaviour Science* [online]. 2008, **113**(1), 139-149 [cit. 2018-03-29]. DOI: 10.1016/j.applanim.2007.09.010. ISSN 01681591.

WHITMARSH, L. The Benefits of Guide Dog Ownership. *Visual Impairment Research* [online]. 2005, **7**(1), 27-42 [cit. 2018-03-18]. DOI: 10.1080/13882350590956439. ISSN 1388235X.

WIENER, William R., Richard L. WELSH a Bruce B. BLASCH, ed. *Foundations of orientation and mobility*. 3rd ed. New York: AFB Press, American Foundation for the Blind, 2010. ISBN 978-0-89128-448-2.

Seznam použitých legislativních dokumentů

Zákon č. 565/1990 28.12.1990 Sb. Zákon České národní rady o místních poplatcích. In: *Sbírka zákonů České republiky*. ročník 1990, 92/1990. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-565>

Zákon č. 166/1999 30.07.1999 Sb. Zákon o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 57/1999. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-166>

Vyhláška č. 175/2000 30.06.2000 Sb. Vyhláška Ministerstva dopravy a spojů o přepravním řádu pro veřejnou drážní a silniční osobní dopravu. In: *Sbírka zákonů České republiky*. ročník 2000, 54/2000. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-175>

Zákon č. 258/2000 11.08.2000 Sb. Zákon o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. ročník 2000, 74/2000. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-258>

Vyhláška č. 137/2004 Sb. Vyhláška o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných. In: *Sbírka zákonů České republiky*. ročník 2004, 45/2004. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-137>

Vyhláška č. 602/2006 Sb. ze dne 18. prosince 2006, kterou se mění vyhláška č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných. In: *Sbírka zákonů České republiky*. ročník 2006, 189/2006. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-602>

Vyhláška č. 388/2011 12.12.2011 Sb. Vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. In: *Sbírka zákonů České republiky*. ročník 2011, 136/2011. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-388>

Zákon č. 329/2011 ze dne 14.11.2011 O poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. ročník 2011, 115/2011. Dostupné také z: <http://www.sagit.cz/info/sb11329>

Zákon č. 372/2011 ze dne 8. 12. 2011 Sb. Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). In: *Sbírka zákonů České republiky*. ročník 2011, 131/2011. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-372>

Seznam použitých internetových zdrojů

Z historie výcviku vodících psů u nás. In: *Klub držitelů vodících psů SONS ČR* [online]. 2018 [cit. 2018-01-15]. Dostupné z: http://kdvp.brailnet.cz/histor_cr.php

Štěnata. *Středisko výcviku vodících psů SONS ČR* [online]. SVVP SONS ČR, 2017 [cit. 2018-03-21]. Dostupné z: <http://www.vodicipsi.cz/main/stenata.php>

About EGDF. *Europien Guide Dog Federation* [online]. 2018 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <http://www.egdfed.org/about>

History of IGDF. *International Guide Dog Federation* [online]. 2018 [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <https://www.igdf.org.uk/history-of-igdf/>

Assistance Dogs Europe. *ADEu Assistance Dogs Europe* [online]. 2018 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <https://assistancedogseurope.org/>

Často kladené otázky a odpovědi. *Helppes* [online]. [cit. 2018-03-14]. Dostupné z: <http://www.helppes.cz/psi-pomocnici/casto-kladene-otazky-a-odpovedi/>

Praktické rady pro majitele vodících a asistenčních psů. Praha: LORM, 2008. Dostupné také z: <http://www.lorm.cz/download/prakticke-rady-pro-majitele-psu.pdf>

Cestování s vodícím psem. *Klub držitelů vodících psů* [online]. [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: <http://kdvp.brailnet.cz/cestovani.php>

Postup při žádosti o vodícího psa. In: *Výcvik vodících psů* [online]. Brno [cit. 2018-01-16]. Dostupné z: <http://www.vycvikvodcichpsu.cz/vodici-psi/postup-pri-zadosti-o-vodiciho-psa/>

Seznam zkratek

ČR – Česká republika

VP – Výzkumný problém

MD – Mladí Dospělí

D – Dospělí

S – Senioři

ADEu – Assistance Dog Europe

EGDF – European Guide Dog Federation

EU – Evropská Unie

IGDF – The International Guide Dog Federation

ZTP/P – zvlášť tělesně postižený s průvodcem

PPA –Puppy Profiling Assessment test

Seznam obrázků

Obrázek 1 Edukační brožura otázka č. 3	53
Obrázek 2 Edukační brožura otázka č. 4	56
Obrázek 3 Edukační brožura otázka č. 5	57
Obrázek 4 Edukační brožura otázka č. 6	60
Obrázek 5 Edukační brožura otázka č. 7	63
Obrázek 6 Edukační brožura otázka č. 8	66
Obrázek 7 Edukační brožura otázka č. 9	69
Obrázek 8 Edukační brožura otázka č. 10 a 11	73

Seznam tabulek

Tabulka 1.: Rozdělení respondentů na jednotlivé věkové skupiny	49
--	----

Seznam grafů

Graf 1 Geografické rozložení respondentů.....	50
Graf 2 Kdo má na vodícího psa nárok? - celý vzorek	51
Graf 3 Kdo má na vodícího psa nárok? - Mladí Dospělí.....	52
Graf 4 Kdo má na vodícího psa nárok? - Senioři	52
Graf 5 Kdo má na vodícího psa nárok? - Dospělí	52
Graf 6 Kam má vodící pes právo vstupu? - Celý vzorek.....	54
Graf 7 Kam má vodící pes právo vstupu? - Mladí dospělí.....	55
Graf 8 Kam má vodící pes právo vstupu? - Senioři	55
Graf 9 Kam má vodící pes právo vstupu? - Dospělí.....	55
Graf 10 V jakých situacích potřebuje majitel vodícího psa vaši pomoc? - Celý vzorek.....	58
Graf 11 V jakých situacích potřebuje majitel vodícího psa vaši pomoc? - Mladí dospělí ..	59
Graf 12 V jakých situacích potřebuje majitel vodícího psa vaši pomoc? - Senioři.....	59
Graf 13 V jakých situacích potřebuje majitel vodícího psa vaši pomoc? - Dospělí.....	59
Graf 14 Jak nejlépe v takové situaci pomoci nevidomému a vodícímu psu? - Celý vzorek61	
Graf 15 Jak nejlépe v takové situaci pomoci nevidomému a vodícímu psu? - Mladí dospělí	62
Graf 16 Jak nejlépe v takové situaci pomoci nevidomému a vodícímu psu? - Senioři.....	62
Graf 17 Jak nejlépe v takové situaci pomoci nevidomému a vodícímu psu? - Dospělí.....	62
Graf 18 Co vodícího psa ruší při práci? - Celý vzorek	64
Graf 19 Co vodícího psa ruší při práci? - Mladí dospělí	65
Graf 21 Co vodícího psa ruší při práci? - Dospělí.....	65
Graf 20 Co vodícího psa ruší při práci? – Senioři	65
Graf 22 Podle čeho se vodící pes orientuje při přechodu přes vozovku? - Celý vzorek.....	67
Graf 23 Podle čeho se vodící pes orientuje při přechodu přes vozovku? - Mladí dospělí ..	68

Graf 24 Podle čeho se vodící pes orientuje při přechodu přes vozovku? - Senioři.....	68
Graf 25 Podle čeho se vodící pes orientuje při přechodu přes vozovku? - Dospělí.....	68
Graf 26 Má vodící pes volný čas? - Celý vzorek	70
Graf 27 Má vodící pes volný čas? - Mladí dospělí.....	71
Graf 28 Má vodící pes volný čas? - Dospělí	71
Graf 29 Má vodící pes volný čas? - Senioři	71
Graf 30 Kolik hodin denně pes pracuje?	73
Graf 31 Vadí vám vodící pes v hromadné dopravě? - Celý vzorek	74
Graf 32 VP1 – Mladí dospělí.....	75
Graf 33 VP1 – Dospělí	75
Graf 34 VP1 – Senioři	75
Graf 35 VP2 A – Mladí dospělí.....	78
Graf 36 VP2 B – Dospělí.....	78
Graf 37 VP2 A – Senioři	78
Graf 38 VP2 B – Mladí dospělí.....	80
Graf 39 VP2 B – Dospělí.....	80
Graf 40 VP2 B – Senioři	80
Graf 41 VP2 C – Mladí dospělí.....	82
Graf 42 VP2 C – Dospělí.....	82
Graf 43 VP2 C – Senioři	82
Graf 44 VP3.....	84